

S.

42
12

ASSENTATIONES
IN DISSERTATIONE JURIS
ECCLESIASTICI

DE EO,

*QUOD CIRCA DECIMAS NOVALES IN
GERMANIA, AC PRÆCIPUE IN DIOECESI, ET
TERRITORIO COLONIENSI JUSTUM EST.*

QUAM

SUB PRÆSIDIO

PHILIPPI HEDDERICH

MIN. CONV. PRESBYTERI, S.S. THEOL. DOCTORIS, EMINENTISSIMI
PRINCIPIS ELECTORIS, ET ARCHIEPISCOPI COLONIENSIS CONSILIARII
ECCLESIASTICI ACTUALIS, CONSILII ELECTORALIS ACADEMICI ASSES-
SORIS, S.S. CANONUM IN ELECTORALI ACADEMIA MAXIMILIANEA
BONNENSI PROFESSORIS P. ET O. ATQUE INCLYTI COLLEGII
JURIDICI ASSESSORIS

PUBLICÆ ERUDITORUM DISQUISITIONI

CHRISTIANUS FRANC. WEIDENFELT

EX NEUKIRCHEN, PATRIÆ COLONIENSIS JURIUM AUDITOR EMERITUS

AUTHOR ET DEFENDENS

ANNO MDCCLXXXII. DIE XII. SEPTEMBRIS

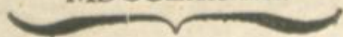
SUBMISIT, CONTENTÆ, AC DETECTÆ

A

FULGENTIO DE VERITA.

SPECIMEN QUARTUM

VERCELLIS
MDCCLXXXIII.

Difficile est Saryram non scribere. Nam quis iniquæ
Tam patiens Urbis, tam ferreus, ut teneat se,
Causfidici nova cum veniat lectica Marthonis
Plena ipso.

JUVENALIS Satyr. I. v. 30.

ANTITHESIS LXVI.

Mutato theatro præludat NASO (a)

*In nova fert animus mutatas dicere formas
Corpora. Di, coeptis (nam, Di, mutastis & illas)
Adspirate meis.*

Adspirate omnes tam majorum, quam minorum gentium. Etenim novalium decimator, qui heri episcopus pro more secundum omnem formam, ac solemnitatem creabatur, eligebatur, ac enuntiabatur, hodie mutabitur in dominum territorialem.

Quo itaque spectatorum, spectatricumque oculos fascinare paramus, in scenam prodeat S.S. Theol. & S.S. C.C. Doctor, atque in alma, Cæsareo-Austriaca Universitate Oenipontana Professor ANTONIUS SOELL (b) agens: "An decimæ novalium pertineant ad Dominum territorii? affirmant ex A catholicis Thomas Michael de *Jurisdic. Imper. & Camerae conclus.* 49. L. a. & D. Math. Stephani de *Jurisdic. L. 2. p. 1. c. 7. n. 448.* & quidam alii, quos refert, & sequitur Knipschild L. 2. de *Jurib. civit. Imper. c. 5. n. 171.* Ducuntur imo, quia in suis territoriis Principes A catholici possident, & exercent jura Episcopalia.

A 2

2do

(a) *Metamorph. Lib. I. v. 1. & seq.*

(b) *De decimis novalium Part. III. §. 2. num. 305. & 306.*

“ 2do Hujusmodi decimas necdum perceperunt Ecclesiæ, nec-
 “ dum ad eas jus quæsitum habent, consequenter eas prætere-
 “ non possunt.

“ 3tio Loca deserta & inculta ad dominum territorii pertinent,
 “ quia sunt bona vacantia.

“ 4to Vigore regalium primi fructus terræ recens ad culturam
 “ redactæ videntur spectare ad Principem.

“ 5to Denique ut hac ratione jus venandi, Domino territorii
 “ competens, quod sæpe per excisas arbores, vel omnino tollitur,
 “ ubi novalia fiunt, vel saltem diminuitur, per solutionem decima-
 “ rum aliquo modo saltem compensetur.

“ Verum hæ rationes neququam fundatæ sunt, ut dicunt, non
 “ solum omnes Theologi, ac canonistæ, sed ipsimet Juris Canonici,
 “ & Civilis peritissimi, ac ad defendenda Regalia, & Jura Principum
 “ etiam ex officio obstricti viri, qui rem hanc ex instituto exami-
 “ narunt: inter quos meretur nominari Illustrissimus L. B. Schmid
 “ Cancellarius Serenissimi Electoris Baviaræ, qui in *doctissimis Com-*
 “ *mentariis suis ad statuta Baviaræ editis tit. 28. art. 13. n. 2.* dicit,
 “ hanc opinionem esse hæreticam. Hunnius magnum & inexcusabile
 “ lem errorem. Excelsi Regiminis Sup. Austriæ Consiliarius Werndle
 “ fundamenta superius pro illa opinione relata docte refutat *de de-*
 “ *cim. l. 4. c. 3. & c. 5.* cui consentit in addit. suis Casparus Læ-
 “ lius ad *cit. l. 4. c. 3.* & ab his citatus D. Lindenspür in *Dissert.*
 “ *de Imp. & famil. orig. & mutat. f. 125. n. 50.* ubi ait, etiam Lu-
 “ theranorum, & protestantium præterita argumenta omni soliditate,
 “ ac firmitate carere. Insuper apud Werndle *cit. c. 3.* ex Polydoro
 “ Virgilio Hospinian. *de orig. bon. Eccl. l. 5. c. 3.* & Wilhelmus
 “ Schickart A. C. Author *de jure regio c. 4. Theor. 14.* ostendit ex
 “ Hebræis Scriptoribus, decimas Regi nunquam debitas, vel solutas
 “ fuisse. Ita & ipsi A catholici agnoverunt, decimas novalium perti-
 “ nere ad parochos juxta *c. cum contingat 29. de decim. Covar. var.*
 “ *resol. l. 1. c. 17. n. 13.* Canisius *l. 3. in sum. Jur. Can. tit. 26. §.*
 “ *novalium.* Nec opus erit ad stabiliendam hanc veritatem plures
 “ authores, vel jura referre, supra sat pro Ecclesiis relata, sed suf-
 “ ficiet ad rationes in contrarium allatas respondere, easque diluere.
 “ Illud,

~~SECRETUM~~

5

“ Illud, quod imo loco objectum fuit, non meretur responsum,
“ cum certum sit, ac de fide, quod jura Episcopalia & sacra non
“ competant laicis, & contrarium asserere cum Lutheri asseclis sit
“ gravissimi fundamentum erroris temere rescindentis, ac contra in-
“ stitutionem ipsius divini servatoris turpiter confundentis Hierar-
“ chiam Ecclesiasticam cum politica, & civili, quod toties contin-
“ git, quoties citra expressum privilegium Apostolicum potestas sæ-
“ cularis in personas, aut causas Ecclesiasticas jus sibi arrogat, &
“ exercet. Dein non Episcopi, sed parochi habent jus ad decimas
“ novalium, ut supra diximus, quo jure parochi frui possunt, ac
“ permittendi sunt etiam in territorio Principis A catholici.

“ Ad 2dum, licet Ecclesiæ decimas nondum existentes non per-
“ ceperint, habent tamen intentionem in jure fundatam ad eas,
“ quando intra limites suos fructus decimales producentur: sicut
“ Princeps nondum habet jus ad eos, qui nondum sunt subditi, sed
“ tunc, quando erunt.

“ Ad 3tium, etsi certum ponatur esse, bona deserta, & in-
“ culta ad Dominos territorii pertinere, quod tamen in dubium
“ trahitur, ut videre est apud Menochium *l. 3. pref. 100. a n. 9.*
“ neutiquam tamen ex eo sequeretur, etiam decimas inde collectas
“ spectare ad Dominos territorii, alias pariter inferri posset, deci-
“ mas ex fundis esse illorum, qui illos proprietatis jure possident,
“ qua ratione nullæ omnino decimæ ad Ecclesias pertinerent.

“ Ad 4tium, quod primi fructus terræ, recens ad culturam
“ redactæ, vi regalium ad Principem spectare videantur, neque au-
“ thoritate, neque ratione suadetur, quia S.S. Canones, S.S. Ponti-
“ fices, S.S. Concilia, unanimis Theologorum, Canonistarum, ac
“ Juris peritorum sententia decimas novalium adjudicant Ministris
“ Ecclesiæ in horum sustentationem ob Ministerium sacrum, quod
“ fidelibus impendunt, cum qua ratione & jure decimandi nil com-
“ mune habent regalia, quorum qualitas intrinseca in eo consistit,
“ quod ex natura sua primæva soli summo Principi competant, vel
“ iis tantum, quibus regalia sunt ab ipso Principe concessa.

“ Ad

“ Ad istum, quamvis Princeps non cogatur permittere eradicationem v. g. nemoris cum præjudicio sui juris venandi, & si quidem permittat, possit forsan certos census in fundis eradicationis constituere, non tamen in fundo recens cultu percipere decimas, quia cum jure decimandi jus venandi nihil commune habet, nec impedire potest id, quod Ministris Ecclesiæ tum ex jure, communi sensu D.D. & ex usu Ecclesiæ primitivæ comperit, ut ipsemet Caspar. Klock in suo tract. de arario l. 2. c. 2. n. 34. & seq. advertit „.

Verum quid ille morio hac tempestate adhuc hæresin atque inexcusabilem errorem garriens, blatransque? Illuminati seculi theatrum haud amplius in scenam producit annosos Pantalones, Pierroproinde spectemus.

ANTITHESIS LXVII.

Utrique THEGANUS (c) Trevirensis Chorepiscopus de LUDOVICO PIO Imperatore refert: *In tantum largus, ut antea nec in antiquis libris, nec in modernis temporibus auditum est, ut villas regias, quæ erant sui & avi & tritavi, fidelibus suis tradidit eas in possessiones sempiternas & præcepta construxit, & annuli sui impressione cum subscriptione manu propria roboravit. Fecit enim hoc diu tempore. Quid inde? Ergo villæ dominicales, & regiar, quæ etiam curtes regiar, Fisci, vel vici Regis appellabantur, ex propriis Regum fuerunt, patrimonii. Quis dubitaverit? Ergo etiam omnes villæ regiar fuerunt Terræ Salicæ. Quis cum dissertatore somniaverit? Breviter PI-THOEUS (d) definit: *Terra salica, id est, terra, quæ hostibus devictis Regi, militibusve salis sorte obtigit.* Paullo fufius DU CANGE (e) explicat. “ *Terra Salica, Portio terræ, Salio militi, atque adeo Principi seu Regi assignata, ex iis, quas in Galliis virtute bellica ac-* “ *quisierant**

(c) De gestis Ludovici Pii Cap. XIX. apud DUCHESNE Histor. Francor. Scriptor. Tom. II. pag. 279.

(d) In Glossar. Leg. Salic. Tit. LXII. apud BALUZIUM Capitular. Reg. Francor. Tom. II. pag. 485.

(e) In Glossar. voce, TERRA SALICA. Basileæ MDCCLXII.

quifierant, partitione inter victores facta. Harum enim aliae ab
 omni munere ac servitio, praeterquam militari, immunes, dictae
 Salicae, eaque assignatae Saliis, seu viris Principibus, vel certe ex
 salica gente, quae primas tenuit inter gentes illas septentrionales,
 quae in Gallias irruerunt, easque Romanis abstulerunt, aliae La-
 ticae, & Lidiales, quae Latorum vel Litorum erant, hoc est viro-
 rum obnoxiae conditionis, cujusmodi fuerunt Latini, vel quos Ro-
 manos appellabant, veteres nempe Galliae incolae, quibus assignati
 agri ad culturam, sub certis redhibitionum oneribus. B. Rhenanus
 in Epist. ad Petrum Hellingum: *Franci igitur Victores consuetudi-
 nem Romanorum imitati, & ipsi nobilibus & veteranis militibus agros
 in quibusdam locis, ut istis habitare licuisset, assignarunt, immunes peni-
 tus & ab omni servitute liberos: iique dicti Terra Salica. Sic proprie
 praedia Principum libera & immunia Salicae terrae nomine solita sunt
 appellari. Salicae vero terrae ea erat praerogativa, ut cum sub mi-
 litaris obsequii conditione assignata esset, ad mulierem, quae illius
 prorsus incapax est, pervenire non posset.* Quodammodo con-
 venit DEGRASSALIUS CARCASSONENSIS (f) notans: *Terra Sa-
 lica dicitur, quae adhaeret coronae, ad differentiam allodialis, quae est sub-
 ditorum. Similiter FERALDUS (g) loquitur: Terra autem Salica di-
 citur, quae adhaeret coronae; sapientes sic interpretati sunt, quia auctores,
 dum loquebantur de Alode, intelligebant de terra sive hereditate subdito-
 rum, & ideo ad differentiam terrae allodialis, terram regiam, Salicam ap-
 pellant.* Contra VADIANUS (h) scribit "Enim vero agri in illa
 gente varii juris erant: Fiscalini scilicet, quorum redditus fisci
 Principis deserviebant. Qui donati venditive Monasteriis, Paro-
 chiisve, Ecclesiastici vocabantur, qui hodieque multis in locis, licet
 vendiri, & abalienari, & privatae possessionis facti sint, tamen ea
 servitute laborant, ut quoties venduntur, & novum colonum pos-
 sessoremve recipiunt, toties certa aevi summa Ecclesiae seu Mo-
 nasterio pendenda sit, in cujus primae possessione fuerant. Vul-
 go *Eerschätzige Hofgüter* vocamus. Agri Salici seu terra Salica illa
 servitute vacabat: hanc vulgo *Fryge Lebengut* vocamus. Agros Sa-
 licos

(f) Regal. Franciae Lib. I. Cap. 17.

(g) Apud DOMINICUM de praerogativa allod. Cap. VII. §. 4.

(h) De obscur. Alemann. verbor. significat. apud GOLDASTUM Rev. Ala-
 mann. Scriptor, Tom. II. pag. 61.

"licos elocabant nonnunquam certa conditione reddituum & culturae in perpetuam possessionem: nec mutare licebat colonum, aut posteros, nisi pactum aut conditionem violassent, vel non solutis redditibus, vel fundo neglectui habito, vel parte fundi inscio Dedit: " Porro Ecclesiis instituendis & donandis illa saecula mansus fere attribuerunt, in alimoniam videlicet Presbyteri, qui Ecclesiae impositus esset. Ea causa id genus mansus Ecclesiis fundatis attributos *Kälnhof* veteres dixerunt, a stomacho scilicet aut gulae parte, quam Germanice *Kälen* appellamus. Durat adhuc vox illa. *Mansus* ergo dixerunt Franci & Alamanni *ainen Hof*, *es wäre ain erschätziges Hof*, *oder Erbleben Hof*, *oder fry und schüpsteben Hoff*. Salica terra erat, *ain fry aigen Gut*. Hujus possessionem ex hereditate soli adibant, nulla prorsus parte ad foemellas attinente, quemadmodum lege Salica erat cautum. Idem (k) alibi reperit: " Id vero obiter notandum, praedia, quibus servitus ea imposita est, antiquitus bona fiscalia vocata fuisse, quasi ad Fiscum sive aerarium Principis pertinentia, quae illorum postea liberalitate, hac ratione servitutis conditione, recognitionis ergo, si alienari ea contigisset, imposita monasteriis donata fuerunt, quae etiamnum vulgo *Ebrschätziges Hoff-Güter* nominantur, & vel hac maxime nota a bonis, quae Salica appellata sunt *freye Leben-Güter*, discernuntur. Porro WENDELINUS (l) terram Salicam interpretatur fundum vel praedium, quod Salicus, sive nobilis, & liber homo possidet. Immo ECCARD (m) Sal domum, vel eadem curtis praecipuam denotare fufius ostendit, concluditque: *Latinum itaque nomen: SALICUS hic non a Francis Saliis, sed a Germanico SALA, domus formatum est*. Sic etiam Lex Alamannorum (n) statuit, *siquis super aliquem focum in nocte miserit, ut domum ejus incendat, seu & salam suam, & inventus & probatus fuerit, omne, quod ibidem arsit, simile restituat, & super haec quadraginta*

(i) *Ibid.* pag. 62.

(k) *De colleg. Lib. II.* apud GOLDASTUM *Rev. Alamann. Scriptor. Tom. III.* pag. 61.

(l) Apud ECCARD *Leg. Francor. Salic. Tit. LXII. §. 6.* in *Not.*

(m) *Leg. Francor. Salic. Tit. XIX. §. 8.* in *Not.* & *Tit. LXII. §. 6.* in *Not.*

(n) *CAP. LXXXI. §. 1.* apud BALUZIUM *Capitular. Reg. Francor. Tom. I.* pag. 55.

ginta solidos componat. Nec non leges Rotharis (o) habent: De illis vero pastoribus dicimus, qui ad liberos homines servierunt, & de sala propria exeunt. Hinc CHOPPINUS (p) usque adeo adstruit: Salica terra vocatur alodialis. i. vere propria, patrimonialis, eoque libera, immunis, & quæ a nullo recognoscitur, proprietas. Eligat jam dissertator ex omnibus, quodcunque ipsi placuerit.

ANTITHESIS LXVIII.

Nos interim lustremus dominicas, seu salicas decimas, sive decimationes. De his LUDOVICUS GERMANICUS, quem supra (q) adduximus, refert: *ut decimæ de dominicatis ejusdem monasterii mansis non darentur Episcopis. Sed ad portam Monasterii darentur in eleemosinam præfati Genitoris nostri & totius prosapiæ ejus, ut videlicet esset, unde ministraretur peregrinis & hospitibus, qui nunquam desunt monasterio.* Rursumque refert: *ut de dominicatis mansis vel nunc habitis, vel post acquirendis, a reddendis decimis plenam hoc monasterium habeat immunitatem, nisi sicut hætenus fuit, ut dentur ad portam Monasterii in susceptionem hospitum & peregrinorum.* Quid hæc sibi velint, me hercule non capio. Facile quidem cum CHOPPINO (r) enunciavero, dominicatum mansum, terram, & villam esse agrum, terram, vel prædium, quod beneficii, seu feudi nomine concessum in principis dominio remanserat. Verum, quid illa immunitas, cum tamen monasterium decimas ad portam in susceptionem hospitum, & peregrinorum dare teneretur? Aut forte immunitas eo tendit, ut monasterium alios redditus, ac proventus in susceptionem hospitum, & peregrinorum erogare non haberet? An ergo monasterium, si decimis caruisset, eundem hospitum & peregrinorum numerum susceptorum fuisset, vel suscipere potuisset? Anve decimæ tam largæ erant, ut monasterium præter eas nil ultra in susceptionem hospitum, & peregrinorum impendere haberet? Sit, ut sit. Decimæ reapse dari debebant. Quantum igitur distabat, num decimæ Principi, numve hospitibus, ac peregrinis darentur? Idem etiam dicendum venit de

B AR-

(o) CAP. CXXXVI. apud GEORGISCH Corp. Jur. German. pag. 962.

(p) De Domanio Franc. Lib. III. Tit. 1, num. 2.

(q) ANTITHES. XI.

(r) De Domanio Franciæ Lib. I. Tit. 2, num. 1.

ARNOLFO Rege (s) qui anno DCCCXCIII. abbatiae S. MAXIMINI omnes salicas decimationes in usus pauperum peregrinorum concessit. Idem de HENRICO Aucupe (t) qui anno DCCCCXXI. Abbatii monasterii, quod vocatur Werdina inter alia indulgit. "Præterea quod aliis quoque monachorum cœnobiis concessum constat, ut ubicunque dominicos mansos habuerint, in quocunque sint Episcopo, vel præfectura, seu etiam provincia, vel regione sita, in omni regno a Deo nobis collato, decimas, quas alii Episcopis solvunt, ad portam monasterii concedimus, & a nemine penitus eas alibi dare cogantur, quatenus inde pro nostra ac totius generis nostri perenni mercede supervenientibus peregrinis & hospitibus serviatur." Idem de OTTONE I. (u) qui anno DCCCCLVI. reddidit "venerabili abbati Willero, cœnobitisque, Deo, Stoque Maximo in ejus provisione sub regula S. Benedicti famulantibus, omnibusque in posterum eorum successoribus cunctas abbatiae S. Maximi dominicales, quas vulgo salicas decimationes vocant, in quocunque regni nostri episcopo, parochia, terminove sint sitæ, in usus hospitum peregrinorum & pauperum." Idem de HENRICO II. sive sancto (x) qui anno MXXIII. cavet: *De ecclesiis vero, & de omnibus per totam Abbatiam salicis decimationibus, nulli omnino beneficium aliquod concedi permittimus, sed in usus hospitum, pauperum ac peregrinorum, perpetualiter constituimus atque sancimus.* Idem de HENRICO III. (y) qui anno MXLIV. constituit, "ut Poppo ejusdem loci, nempe S. MAXIMINI, abbas, sui que successores, prænominatæ conjugii nostræ, Agneti scilicet, aliisque, post illam Reginis in Regali curia semper serviant & obsequantur, & quia sub Henrico Imperatore ea bona illis ablata sunt, unde ad militiam ire, vel nobis in secundo semper anno Regale servitium persolvere, vel unde se suosque victitasse videbant, volumus atque constituimus, ut quotiescunque ad Curiam Regiam venerint, sive vocati

(s) Apud GUDENUM *Cod. Diplomat.* Tom. III. Num. II. pag. 1020.

(t) Apud GUNDLING *de Henrico Aucupe* §. XXVI. pag. 175.

(u) Apud GUDENUM *Cod. Diplomat.* Tom. II. Num. II. pag. 2. & apud perinlustrem D. DE HONTHEIM *Histor. Trevirens. Diplomat.* Tom. I. Num. CLXVIII. pag. 288.

(x) Apud ZYLLESIUM *in Defension. Abbat. Imp. S. MAXIMINI Part.* III. pag. 29.

(y) Apud ZYLLESIUM *ibid.* Part. III. pag. 34.

fuerint, de Regia mensa pascantur, & in curiales & domesticos
 Regis & Reginae non infimi semper habeantur, sicut revera Ma-
 gistros ac provisos illius Ecclesiae decet, per quam Regum &
 Imperatorum Coniuges in regnum & Imperium semper conse-
 crari & confirmari videbuntur. Constituimus praeterea, & ad
 praebendam fratrum, inibi Deo famulantium, specialiter delega-
 mus, quidquid sub temporibus Caroli, prout ipse disposuit, alio-
 rumque praedecessorum nostrorum Regum vel Imperatorum ad
 peculiaritatem illorum pertinere cognovimus, id est, has Ecclesias
 Gozoluesheim, Albucho, Wieldestein, Wienheim, Diedenhoun,
 Winwelde, insuper omnes S. Maximini Ecclesias cum decimis &
 decimationibus, & omnes salicas decimationes, quas in usus hos-
 pitum, peregrinorum ac pauperum destinamus. Haud aequa ta-
 men laudatus supra ARNOLFUS (b) anno DCCCXCVII. dispo-
 suit. Qualiter ego interventu dilectissimae meae Coniugis VTAE,
 & ob petitionem fidelium nostrorum HATONIS videlicet Mo-
 guntiensis archiepiscopi, & Diotolabi Wormatiensis Episcopi, de-
 cimationem totius nostrae Salicae terrae in his locis: Alceja, &
 Scathuson, & Vvenesheim, & Rogkenhuson, & in villis ad Rog-
 kenhuson pertinentibus, ad altare sancti Petri principis Apostolo-
 rum in Civitate Wormatia tradidi: de Gunzenfurdi usque in me-
 diam Liutram decimum denarium, & decimum porcum, & deci-
 mum pullum, & decimum maltrarium de silva, & si quando ex-
 stirpata fuerit, decimum manipulum, & in pratis decimam Kar-
 radam foeni, & caeterarum rerum, quae merito decimari possunt,
 decimam potestativa manu donavi & absque contradictione firmi-
 ter corroboravi, ob memoriam mei, & Erinfredi Comitis, & Adal-
 gunde suae conjugis, quorum eadem praedia antea fuerant, donec
 legaliter in palatio Frankenfurt, iudicario iure, ad nostrum do-
 minium fiscata sunt. Non minus CONRADUS II. (a) anno
 MXXVI. testatus est. Qualiter Poppo venerabilis Abbas ex Mo-
 nasterio S. Maximini, qui in suburbio Trevirorum corporaliter
 quiescit, quasdam praecipiones nostris obtutibus obtulit, in qui-
 bus continebatur, quod Praedecessor noster Henricus videlicet Im-
 perator

B 2

perator

(z) Apud SCHANNAT *Histor. Episcop. Wormat. Tom. II, pag. 10. Num. XI.*(a) Apud ZYLLESIUM *cit. Part. III. pag. 32. & apud perinlustrem D. DE HONTHEIM cit. Tom. I, Num. CCXXV. pag. 361.*

"perator Excellentissimus ex præfata Abbacia Curtes aliquas & pos-
 "siones quam plurimas usque ad sex millia, sex centos, quin-
 "quaginta sex mansos, ut verius computari potuit, progrediens
 "abstulit, & quibusdam fidelibus suis ea ratione beneficiaverit, ut
 "ipsi & hæredes eorum pro eodem abbate, successoribusque ejus
 "Regalem Curiam peterent, & in expeditionem irent. Abbas ve-
 "ro sui que successores ab omni expeditione, & a Regali servizio
 "Imperiali prædicti Imperatoris constitutione, liberi omnino existe-
 "rent, relictis videlicet illis & specialiter delegatis quibusdam præ-
 "ditiis & Villis ac Ecclesiis omnibus ubicunque in S. Maximini præ-
 "ditiis jacentibus, cum cunctis salicis decimationibus, unde necessaria
 "tantummodo suis deberent procurare fratribus,, Similiter HEN-
 "RICUS IV. (b) anno MLXXIII. litem inter Archiepiscopum Mogun-
 "rinum, & Abbates Herfeldensem, & Fuldensem quadam ex parte
 "ita composuit, ut omnes dominicales Archiepiscopi curtes, in quacunque
 "essent parochia, penitus decimarum exactione immunes manerent. Immo
 "ANSHELMUS Lareshamensis ecclesie abbas (c) perhibet. "Dux
 "vero partes omnium decimarum ad Ecclesiam Furve aspicientium
 "sunt in manu præpositi præter salicas decimas, quæ respiciunt Lau-
 "rensem portarium, & præter decimas in Erlebach, quæ ad villicationem
 "in Furve pertinent: ex quibus idem villicus fratribus in Abrinsberg
 "uno anno Caldariam, altero patellam in festo omnium sanctorum
 "exhibeat,, Dein SALOMON junior Constantiensis Sedis Episcopus (d) statuit
 "ut venerabili Abbati & fratribus prædicti mona-
 "sterii (videlicet S. GALLI) decimam in subnotatis locis, sicut il-
 "lius temporis in illorum erat vestitura, concederemus, hoc est in
 "Mechingen simul cum Salica terra & hobis, quæ Canonicis per-
 "tinebant; & in Heminhofun cum Salica terra & hobis: & in Gol-
 "dahun cum salica terra, simul cum illa hoba, quæ illi adjacet,
 "cujus decima tunc in mea vestitura erat: quod & ita feci, ea sci-
 "licet ratione, ut mihi contra donarent, quicquid in Lienzewilare
 "habuissent, & in villa Buoch hobam unam & in Syrnaha curti-
 "lem

(b) Apud HARTZHEIM Concil. German. Tom. III. pag. 163.

(c) Apud FREHERUM Origin. Palatin. Appendic. p. m. 42. & apud TOL-
 NERUM Histor. Palatin. Cod. Diplom. Num. XXI. pag. 16.

(d) Apud GOLDASTUM Rev. Alamannic. Scriptor. Tom. II. Num. XXVIII,
 pag. 34. & Tom. III, pag. 67.

lem unam simul cum adjacente prato, & quicquid habuissent in
 " silvicola, quæ dicitur Tegeramos inter Syrnaha & Gloten: quod
 " & ita fuere „ Ac tandem HARTMOTUS abbas Monasterii S.
 " GALLI (e) refert: " Plurimis cognitum fit, qualiter Erlebaldus de
 " Prificauge omnes res proprietatis suæ, quas habebat in Vshusun,
 " & in Merishufa Marcha, & in Vuitrachomarcha, & in Vuitu-
 " novva marcha, tam marchis, quam ædificiis, excepta domo sali-
 " ca, curtilibus, terris, pratis, vineis, silvis, aquis, aquarumque
 " decursibus, cultis & incultis, omnia ex integro pro remedio ani-
 " mæ suæ nobis tradidit, in ea ratione, ut nos easdem res statim
 " habeamus, & ex illis faciamus, quidquid voluerimus: & ille a no-
 " bis accipiat in beneficium tempus vitæ suæ, quod habemus in
 " Maingas, excepta salica terra nisi IV. jugera ex ipsa. Post illius
 " vero obitum easdem res cum omni laboratu, qui in illis tunc
 " apparet, redeant ad nos in ævum possidendæ „ Num ECCARD
 " (f) inde recte derivet: *Decimæ domui bevili adhærentes etiam Salicæ*
audiebant, impræsentiarum haud discutimus. Illi tamen potius asti-
pulabimur, quam perinlustri D. DE HONTHEIM (g) notanti: Igi-
tur cum Imperator salicas decimationes in dominicum convertit, noluit &
prædia amplius esse beneficiaria. Etenim juxta adducta dominicæ, seu
dominicales decimæ simul & vulgo vocabantur salicæ. Ergo voca-
bula illa non erant opposita, sed synonyma, sive, ut philosophi lo-
quuntur, termini convertibiles. Cui enim decimæ dominicales, sive
salicæ pensitabantur, nisi, ut CARPENTIER (h) observat, domino
prædii, quod ab illo in beneficium concessum erat? Hinc facile qui-
dem dissertatori dabimus, decimas terris dominicalibus, seu domi-
nicatis, seu salicis impositas, aut cameræ regiæ, aut iis, quæ Rex
assignaverat, loco annuæ recognitionis fuisse solvendas. Concede-
mus pariter, terras hasce dominicales, seu dominicatas, seu salicas
onere solvendi decimas ecclesiasticas, quæ aliæ terræ subiciebantur,
fuisse immunes. Verum quid ultra?

ANTI.

(e) Apud GOLDASTUM cit. Tom. II. Num. LXXIV. pag. 51.

(f) Leg. Francor. Salicar. Tit. LXII. §. 6. in Not.

(g) Cit. Tom. I. Not. a. pag. 288.

(h) In Glossar. Nov. Voc. Decimæ Salicæ. seu Tom. II. pag. 27.

ANTITHESIS LXIX.

Dum igitur (sic dissertatori inferre lubet) (i) Reges, ac Principes eas, quas Fiscus regius percipiebat, non quæ forte adhuc emergere poterant, concessisse censendi sunt. Quandoquidem sic inferre placuit, & interrogare liceat, quid dissertator per decimas, quas fiscus regius percipiebat, indigatæ amet, vel decimas realiter, sive ipsos fructus quot annis percipiendos, vel jus decimandi, seu percipiendi nec multo tempore munus obiit, nec novit, uno anno plures fruges crescere, quam altero. Veteranus namque memor enarrabit, quot medimnos adoris, tritici, hordei, aut avenæ hoc, & quot altero anno collegerit. Quid si itaque fiscus regius altero anno centum medimnos adoris, sexaginta tritici, viginti hordei, & quinquaginta avenæ, altero contra octoginta adoris, septuaginta tritici, decem hordei, & quadraginta avenæ, & sic consequenter perceperit, quot medimnos novus possessor postulabit? Qui etiam Rex, Princepsve, decimas Salicas in alium transferens, quot annis tot medimnos adoris, tot tritici, tot hordei, & tot avenæ concedere, sive assignare potuit?

Spectatum admissi risum teneatis amici (k)
 Ubi ergo alterum, quid tum illud jus decimandi, seu percipiendi, complectitur? Vel id circumscriptum, ac decimæ novales exceptæ sunt, vel non. Si primum, litera concessionis ad amissum obervanda venit. Sin alterum, beneficium principis, quod a divina scilicet ejus indulgentia proficiscitur, quam plenissime interpretari debemus (l). Immo in beneficiis quoque plenissima est interpretatio adhibenda (m), videlicet quando agitur de præjudicio concedentis, & non de præjudicio tertii (n). Hinc & INNOCENTIUS III. (o) Leo-

(i) *Señ. II. §. 30.*

(k) HORATIUS *de arte poet. v. 5.*

(l) *L. 3. II. de Constitut. Princip. & Cap. 16. X. de V. S.*

(m) *Cap. 6. X. de donat.*

(n) BARBOSA *Axiomat. XXXVI. num. 2. Et in Colleſtan. in Cap. 6. num. 6. X. de donat.* VIVIANUS *Rational. Jur. Pontif. Lib. III. Tit. 24. Cap. 6.* & GONZALEZ TELLEZ *in Comment. in Cap. 6. num. 5. X. de V. S.*

(o) *Cap. 27. X. de privileg.*

diensi Archiepiscopo respondit. " Quod si decimarum illarum re-
 " missio facta extitit secundum canonicas sanctiones, prædecessor
 " tuus indefinite decimas Episcopales monasterio remittendo (cum
 " nihil exceperit, & potuerit excepisse, ac in beneficiis plenissima
 " sit interpretatio adhibenda, nec debeat una eademque substantia
 " diverso jure censi) intellexisse videtur, non solum de decimis
 " possessionum illius temporis, sed futuri,,. Ecqua de causa? Quia
 (respondet GONZALEZ TELLEZ (p)) agebatur de interpretatione
 similis exemptionis contra ipsum concedentem, episcopum videlicet
 successorem in dignitate. Cum enim illo tempore concessionis clau-
 sula indefinita usus fuerit, cum potuisset apertius exprimere: se tan-
 tum de decimis præsentibus sentire, ideo contra eum interpretatio
 lata sit, æque ac latam JUSTINIANUS (q) adhibuit, ad conservan-
 dam contrahentium voluntatem faciens, *ut si res suas supponere debi-
 tor dixerit, non adjecto, tam præsentibus, quam futuras, jus tamen ge-
 neralis hypothecæ etiam ad futuras res producat.* Ergo & contra eum,
 qui decimas indefinite in feudum concessit, facienda interpretatio,
 ita, ut non tantum præsentibus, sive ordinariæ, verum etiam futuræ,
 seu novalis concessæ dicantur, eo quod concedens tempore conces-
 sionis apertius loqui potuerit. Dein idem INNOCENTIUS III, (r)
 abbati sanctæ Columbæ respondit: *Cum igitur tibi, quod majus est, sit
 concessum, ut videlicet decimas de laboribus terræ parochiarum tuarum cum
 integritate percipias, de novalibus eas exigere satis potes: quia ubi majus
 conceditur, minus concessum esse videtur.* Ecqua de causa? Quia in eo,
 quod plus est, semper inest & minus (s). Inesse vero, ut JACOBUS
 GOTHOFREDUS (t) commentatur, dicuntur, ut *et contineri*, quæ
 ita partem alicujus rei constituunt, ut sub nomine totius & ipsa per
 se conserventur, & totum ipsum in se conservent, & toto inclu-
 dantur. Jam vero novalium decimæ teste BOEHMERO (u) partem
 & quidem minorem pleni juris decimandi ita constituunt, ut totum
 ipsum, nempe plenum jus in se conservent, totoque includantur.
 Qui enim totum, seu plenum jus decimandi concipi valet, nisi novalium

(p) In Comment. in cit. Cap. 22. de privileg.

(q) L. ult. Cod. Quæ res pignora.

(r) Cap. 27. X. de decim.

(s) L. 110. II. de R. I.

(t) De divers. regul. jur. Coll. XI. l. 110.

(u) In not. in cit. Cap. 27. X. de decim. num. 66.

lium decimæ illi substernantur? Ergo quoniam, ut VIVIANUS (x)
 ratiocinatur, plus est concedere decimas præsentis de laboribus ter-
 ræ alicujus parochiæ, quam decimas futuras novalium terræ existen-
 tis intra eandem parochiam *ut in tex. & Sup. c. ad audientiam*. Ideo
 concessio facta personæ Ecclesiasticæ de decimis terræ existentis intra
 aliquos confines, comprehendit etiam decimas novalium terræ sitæ
 intra eosdem fines. Demum idem INNOCENTIUS III. (y) Epis-
 copo Beluacensi respondit. "Cum in tua diocesi quædam mona-
 "stera & conventuales Ecclesiæ, in multis parochiis majores deci-
 "mas percipiunt, & minutas, de quibusdam fructibus annuatim per-
 "ceptis non fuerunt decimæ persolutæ: Respondemus, quod si
 "fructus prædicti de illa terra proveniunt, de qua Monasteria vel
 "conventuales Ecclesiæ, aliquos percipiebant ratione decimarum
 "proventus: eis procul dubio decimæ fructuum debentur eorum,
 "cum ipsis terra illa ab antiquo fuerit decimalis, & non debeat una
 "eademque Ecclesia diverso jure censerî: alioquin parochialibus Ec-
 "clesiis exsolvantur, ad quas de jure communi spectat perceptio
 "decimarum,,. Ecqua de causâ? Quia una & eadem res non de-
 bet diverso jure censerî, quando eadem militat ratio, & idem con-
 sideratur respectus. (z) Jam eadem militat ratio, atque idem consi-
 deratur respectus, si monasterium, & conventualis Ecclesia, quæ ma-
 jores, & minutas decimas hucusque percipit, etiam percipiat deci-
 mas fructuum, de quibus decimæ annuatim non fuerunt persolutæ.
 Ergo eadem ratione, qua debentur monasterio decimæ majores, &
 minutæ, eadem ratione decimæ fructuum, de quibus decimæ annua-
 tim datæ non fuerunt, eidem adscribi, atque adjudicari deberent. Sic
 etiam novalium decimæ parochiali ecclesiæ ideo debentur, quia perceptio
 decimarum ad eandem ecclesiam pertinent, prout HONORIUS III. (a)
 hisce docet: *Cum ergo perceptio decimarum ad parochiales Ecclesias de jure*

(x) *Rational. Jur. Pontif. Lib. III. Tit. 30. Cap. 27.*

(y) *Cap. 30. X. de decim.*

(z) BARBOSA in *Collect. in cit. Cap. 30. X. de decim. num. 3.*

(a) Apud GONZALEZ TELLEZ in *Comment. in cit. Cap. 30. X. de decim.*
 Huic conformiter BOEHMERUS in *Not. ad Cap. 25. X. de decim. num.*
 46. notat: Ut plurimum tamen in Germania novalis sibi vendicat deci-
 mas, qui de jure universo decimarum investitus est, ut dicere solent:
 Der Zehnden folget dem Pflug. h. c. decimæ sequuntur aratrum.

communi pertineat, per quod decimæ novalium, quæ fuerint in parochiis earundem, ad ipsas spectare noscuntur: tibi & Ecclesiæ tuæ prædictorum novalium decimas indulgemus. Si ergo decimæ indefinite, sive etiam ordinariæ in feudum concessæ, ac novalium decimæ expresse non reservatæ, sive exceptæ sint; juxta supra adducta & novales subintelligendæ veniunt.

ANTITHESIS LXX.

Haudquaquam etiam refragatur sæpe laudatus INNOCENTIUS III. (b) definiens: *Nec occasione decimationis antiquæ (licet in feudum decimæ sint concessæ) sint decimæ novalium usurpandæ, cum in talibus non sit extendenda licentia, sed potius restringenda.* Etenim juxta communem interpretum sententiam (c) Pontifex loquitur de laico, qui decimas in feudum habet. Cum enim perhibente ALEXANDRO III. (d) decimas a laico possideri adeo odiosum sit, ut, si quis alicui laico in seculo remanenti, ecclesiam, decimam, oblationemque concesserit, a statu suo, sicut arbor, quæ inutiliter terram occupat, succidatur; annon concessio decimarum laico in feudum facta juxta primas juris regulas potius restringenda, quam quodam modo erit extendenda? His vestigiis inhærens ALEXANDER III. (e) ulterius statuit: *Nec pro eo, quod forte in aliquibus parochiis omnes majores decimas, seu partem illarum acquirunt, de manibus Laicorum, possunt pro eadem vel simili portione (si de novo postmodum fiant novalia) in eisdem petere, vel percipere novalium decimas eorundem.* Sicut namque occasione antiquæ decimationis novalium decimæ ad laicum non pertinent, ita etiam laici plus juris in alium transferre nequeunt. Verum quis odiosas hasce limitationes ad laicale, seu seculare feudum decimarum extenderit?

C

ANTI-

(b) Cap. 25. X. de decim. Illud est pars integræ Decretalis, quam GONZALEZ TELLEZ Lib. III. Tit. XXX. Cap. 25. X. de decim: refert

(c) Ipsum Rubrum a BOEHMERO in Corp. Jur. Canon. Lib. III. Tit. 30. Cap. 25. §. *Nec occasione retentum habet: Decimæ novalium non pertinent ad Laicum, qui decimas habet in feudum.* Conferantur simul VIVIANUS Rational. Jur. Pontif. Lib. III. Tit. 30. Cap. 25. §. *Nec occasione.* BARBOSA in Collectan. in Cap. 25. §. *Nec Occasione X. de decim.* SOELL de decim. noval. Part. I. num. 84. nec non celeberrimus STRUBEN Nebenstunden Th. V. Abh. 35. §. 10.

(d) Cap. 17. X. de decim.

(e) Cap. 2. §. 6. de decim. in 6.

ANTITHESIS LXXI.

Inde uno velut ictu corruunt cuncta, quæ D. ADOLPHUS LUDOVICUS BOEHMERUS (f) in contrarium conglomerauit, argumenta. Imprimis enim haud capio, quid sibi velit: *Jus videlicet decimandi duplicem significatum servat, generis & speciei, & uterque significatus veteris avi satis comprobatur.* Equidem bene novi, juxta loquelam philosophorum genus in suas species distribui, atque in suis speciebus conservari. Sic homo dicitur animal, & brutum dicitur animal. Sic mas dicitur homo, & fœmina dicitur homo. Sic pariter decimæ ecclesiasticæ dicuntur decimæ, & decimæ profanæ, seu laicales dicuntur decimæ, sic decimæ reales, seu prædiales dicuntur decimæ, & decimæ personales dicuntur decimæ. Sic decimæ majores dicuntur decimæ, & decimæ minores dicuntur decimæ. Sic decimæ ordinariæ dicuntur decimæ, & decimæ extraordinariæ dicuntur decimæ. Sic tandem decimæ antiquæ dicuntur decimæ, & decimæ novalium dicuntur decimæ. Contra jus decimandi, sive, ut D. BOEHMER innuere videtur, jus percipiendi decimas antiquas, sive, fervare significatum generis, & speciei quis Philosophorum capiet, quisve exponet? Quis proinde cum D. BOEHMERO inferet: *In feudo decimarum simpliciter dato nulla indicia intervenire puto, de quibus decimas in significato generali acceptas esse colligi possit. Hinc strictus significatus tanto magis est sequendus, cum sit specialis & proprius decimis præsentibus agris inhærentibus accommodatus?* Alioquin adhuc longe rectius inferre liceret, concessionem decimarum in feudum in stricto significato potius de novalibus, quam de antiquis decimis accipiendam esse, eo quod secundum allegatam a D. BOEHMERO juris regulam, in dubio sive in obscuris minimum sequendum sit. Adeoque etiam inferre liceret, concessionem decimarum in stricto significato de decimis personalibus, minoribus, atque extraordinariis accipiendam esse. Dein contineat usque adeo infeudatio decimarum formulam ambiguum, qua jus majus æque, ac minus denotari potest, annon tum secundum supra allatas leges, ac canones in beneficiis plenissima interpretatio adhibenda, & contra dominum, seu largitorem pronunciandum, eo quod nihil exceperit, atque excepisse poterit? Tandem de jure communi novalium decimæ ad parochiales eccle-

(f) De feudo decimarum §. XIV.

ecclesias ideo pertinere noscuntur, quia perceptio decimarum ad ipsas pertinet. Quod si ergo dominus seu largitor juri communi se conformasse præsumendus sit, non solum antiquas, sed & novas decimas concessisse videtur, quippe cum observante FRIDERICH (g) non major ratio sit, cur contineantur decimæ antiquæ ex agris non novalibus, quam novæ ex novalibus, siquidem agri novales æque sunt prædia propria, quam agri ab antiquo culti.

ANTITHESIS LXXII.

Quod si demum dissertatori (h) lubet invocare PROCULUM (i) respondentem: "Rutilia Polla emit lacum sabatenem angularem, & circa eum lacum pedes decem: Quæro nunquid & decem pedes, qui tunc accesserunt, sub aqua sint, quia lacus crevit, an proximi pedes decem ab aqua Rutiliæ Pollæ juris sit? Proculus respondit: Ego existimo, eatenus lacum, quem emit Rutilia, Polla, venisse, quatenus tunc fuit, & circa eum decem pedes, qui tunc fuerunt: nec ob eam rem, quod lacus postea crevit, latius eum possidere debet, quam emit". Opponam ego POMONIUM (k) perhibentem. "Si servitus imposita fuerit, *lumina, quæ nunc sunt, ut ita sint*, de futuris luminibus nihil caveri videtur: quod si ita sit cautum, *ne luminibus officiat*, ambigua est scriptura: utrum ne his luminibus officiat, quæ nunc sunt, an etiam his, quæ postea quoque fuerint? Et humanius est, verbo generali omne lumen significari, sive quod in præsentia, sive quod post tempus conventionis contigerit. Futuro quoque ædificio, quod non dum est, vel imponi vel adquiri servitus potest". Quid igitur? Num jureconsulti sibi contradicunt? Ita videatur dissertatori, minime autem mihi. Jam dudum enim didici, lacus non habere causam perpetuam. Licet enim interdum crescant, interdum exarescant, suos tamen terminos retinent. Ideoque in his jus alluvionis non adgnoscutur (l), neque ex lacu concedi aquæ ductus potest.

C 2

(g) Quæst. Canonic. de decim. num, 195.

(h) §. 30. pag. 91. lit. a.

(i) In decantata L. 69. II. de contrah. empt.

(k) In L. 23. II. de S. P. U.

(l) L. 12. II. de adquir. rer. domin. & L. 24. §. 3. II. de aqua & aquæ plu.

rest. (m) Contra non implicat, post conventionis tempus nova lumina, sive fenestras fieri. Hinc conventio generalis sive indefinita ad futura lumina eo humanius extendetur, cum verba haud omnino repugnent. (n) Proinde tempus contractus juxta substragam materiam, adjuncta, atque opportunitates spectari oportet.

ANTITHESIS LXXIII.

Quis jam ex supra adductis ulterius inferre dubitabit, novalium decimas ad eum pertinere, cui decimatio salica seu dominicalis concessa fuit, praecipue cum allata a disertatore (o) diplomata nil minus, quam contrarium cantent? Dum namque diploma LUDOVICI PII (p) habet: "Sed idem Episcopus suiue successores
 " decimas infra terminum sui episcopii ceterasque res suae Eccle-
 " siae, quas modo possidet, vel deinceps adquisierit quieto ordine
 " obtineat & gubernet. Exceptis decimis dominicalium, monachis
 " & sanctimonialibus pertinentium, quod nos foravuerch vocamus,
 " quas pater noster Hludovicus de eodem episcopatu per cambia-
 " tum adquisivit, & ad pauperum sustentationem in peregrinorum
 " receptionem jam dictis monasteriis tradidit. Servi autem ipsorum,
 " & liberi, & cujuscunque conditionis coloni decimas, ut caetero-
 " rum in Saxonia jus est episcoporum, secundum Karoli institutio-
 " nem episcopo pleniter offerant". Num vel unico verbo indigita-
 " tur, novalis haud debere ei, cui decimatio salica seu dominicalis
 " concessa fuit? Dum diploma ARNOLFI Regis de anno DCCCLXXXIX.
 " (q) habet: "Qualiter vir venerabilis episcopus, & fidelis noster no-
 " mine Egilmarus Osnebruggensis ecclesiae praeful, nostram adiit
 " serenitatem, querimoniam faciens, se suosque multa mala & va-
 " rias oppressiones de iudicibus illius regionis pati, & tolerare,
 " maximam autem destitutionem habere de decimis, quae ad ean-
 " dem Osnebruggensem ecclesiam in honore sancti Petri principis
 " Apostolorum a magno & illustri viro Karolo primitus in provin-
 " tia

(m) L. 28. II. de S. P. U.

(n) L. 51. §. 1. II. de hered. instit.

(o) §. 32. pag. 93. lit. a.

(p) Apud D. MOESER Osnabruckischer Geschichte Th. I. Urkunde VI. Bl. 11.

(q) Apud D. MOESER Th. I. Urkunde VII. Bl. 13.

tia Uuestfala fundatam, & a venerabili Agilfrido Leodlcensi epis-
 copo consecratam, & eisdem decimis dotatam canonica auctoritate
 servire debuissent maximas scilicet quantitate & numero decima-
 rum, partes ad eandem sedem ex debito pertinentes inter mona-
 chos Huxilienses & puellas Herifordenses iurgioso & injusto no-
 strorum Antecessorum conspiramine divisas esse, ob hoc maxime
 se nullum regale servitium extra vel jus ecclesiasticum infra ejus-
 dem episcopatus confinia posse perficere, ob hanc causam, ut ei-
 dem Ecclesiæ suæ nostræ libertatis & immunitatis præceptum fie-
 ri decrevissemus, postulavit per quod res & potestates, quæ suo
 episcopo jure debentur, firmiter ac plenius per nostram auctori-
 tatem habere valuissent. Num vel ullam decimationis Salicæ, ac
 novalium mentionem facit? Dum diploma OTTONIS II. de anno
 DCCCCLXXVII. (r) habet: "Qualiter nos interventu ac petitione
 Liudulfi venerabilis videlicet episcopo cuidam Herigiso nuncupato
 quicquid ipsius Liudulfi beneficio aut data aut munere seu ipsius
 acquisitione in locis subnotatis rislaun. reasford. uanhula. girithi.
 trelī. hiruthaun. bircfeld. muliun. liætrichi. hanetiutinge. ainghem.
 vuullen. alhuson. marsunnon adhuc suis possidebar in perpetuum
 proprietatis usum prædicto heregiso donavimus, cum curtilibus,
 mancipiis, ædificiis, terris cultis, & incultis, pratis, pascuis, fil-
 vis, aquis aquarumve decursibus, molendinis, piscationibus, viis
 & inviis, exitibus & reeditibus, quæsitis & inquirendis ac cum om-
 nibus jure ac legitime ad prædicta remanentibus loca, ea videlicet
 ratione, ut liberam deinde habeant potestatem tenendi, donandi,
 vendendi, commutandi, aut posteris quibuscunque in donarium
 linquendi seu quicquid sibi libuerit exinde faciendi. Num infi-
 nuar, novalium decimas non deberi ei, cui decimatio salica, seu do-
 minicalis concessa est? Dum diploma S. HENRICI de anno MVI.
 (s) habet: "Contulimus præterea ad supra dictam sedem episcopa-
 lem, videlicet Bambergensem, prædia, Ecclesias, viros cum om-
 nibus suis pertinentiis, sive adherentiis, videlicet utriusque sexus
 mancipiis, areis, ædificiis, terris cultis, viis & inviis, exitibus &
 reeditibus, quæsitis & inquirendis, filvis & fagenis, venationibus,
 pratis, pascuis, campis, forestariis, cellariis censibus, aquis, aqua-
 rumque

(r) Apud D. MOESER Th. II. Urkunde XVII. Bl. 10.

(s) Apud HARTZHEIM Concil. German. Tom. III. pag. 34.

rumque decursibus, molendinis, mobilibus, & immobilibus, & cæteris omnibus, quam rite scribi, aut appellari possunt, quomodo libet utilitatibus, præsentis nostræ auctoritatis edicto statuentes; ut in Deo nobis dilectus, sæpe dictæ Sedis episcopus, Eberhardus, sui que successores, liberam de hinc habeant potestatem, eadem præscripta bona cum omnibus appendiciis suis tenendi, possidendi, seu in quoslibet usus Episcopatus convertendi. An narrat de decimationibus Salicis, ac novalibus? At bina posteriora diplomata loquuntur de terris cultis, atque incultis. (f) Quid amplius? An ideo terræ illæ cultæ, atque incultæ simul erant terræ salicæ, seu dominicales? Dabimus hoc, Quid porro? Audivimus supra (u) terras dominicales, seu dominicas, seu salicas onere solvendi decimas ecclesiasticas; queis aliæ terræ subiciebantur, immunes, contra decimas de illis, Regibus, aut cameræ regię, aut iis, queis Rex illas assignaverat, solvendas fuisse. Ponamus jam terras istas cultas, atque incultas simul fuisse salicas. Ergo possessor, seu cui terræ salicæ concessæ erant, decimas dare debebat Regi, aut cameræ regię, aut ei, cui Rex illas decimas assignaverat, aut nulli, si nempe Rex possessori decimas pariter remisisset. Quænam vero inde argumentatio ad decimas salicas? Si Rex alicui decimas salicas beneficii nomine concesserat, nunquid tum beneficiarius illas decimas percipiebat? Quasnam vero? Nonne easdem, quæ ante competebant Regi? Quænam autem competebant Regi? Nonne tam novalis, quam antiquæ? Quis dubitaverit? Ergo & beneficiario; tum quia beneficio principis plenissima interpretatio convenit; tum quia concedens non excipit, & excipere potuit; tum quia ubi majus concessum, ibi & minus concessum esse videtur. Miretur nunc non quodam assentationis aut novitatis studio, sed solo veritatis amore, jurisque dictamine impulsus dissertator ridiculum (x) murem, qui de eo natus est.

ANTI.

(f) Terminus iis temporibus maxime usitatus, atque in diplomatibus obvius.

(u) ANTITHES. LXVIII.

(x) Annon etiam ridiculum, si dissertator antestari auit notissimum ESTO-REM qui cit. loc. nimirum in der Teutschen Rechtsgelahrtheit Th. III. § 482. Bl. 390. diserte scribit "Der Herren-Zehnte ist, in Ermangelung der besondern Zehent-Ordnungen, Gedinge, Verjährung ic. nach dem Herrn kommen zu leisten. Derselben ist derselbe von einem Dorfe, welches zeitlich den

ANTITHESIS LXXIV.

Ipse contra audentior it, atque usque adeo urget, (y) dominum territorialem non solum novales dominicales, seu falicas, verum etiam omnes in toto territorio suo, adeoque etiam iis in districtibus, ubi decimæ ordinariæ primitus assignatæ fuerunt ecclesiis, emergentes, sibi, ac cameræ suæ vindicare posse. Qua vero ratione? Præmo ait; certum est, necessitatem solvendi decimas ecclesiæ ministris proprie solis imperantium legibus, piæque eorum in ecclesias, clerumque voluntati origine tenus esse adscribendam. Nos, qui de origine, atque obligatione decimarum jam tum supra legimus, heic actum agere nolumus, sed tantummodo addemus, disertatorem non cum veris catholicis, sed potius sentire cum hæretico *Wicleffo*, qui non solum referente Concilio Generali Constantiensi de anno MCCCCXIV. (z) docuit: *Decimæ sunt puræ eleemosynæ, & parochiani possunt propter peccata prælatorum suorum ad libitum auferre eas*; Verum etiam teste WALDENSI (a) repetiit, decimas esse puras eleemosynas, & nullo jure deberi sacerdotibus. Verorum Catholicorum contra vox, atque assertio est, decimas deberi jure ecclesiastico, prout patet ex S.S. Patribus, Canonibus, ac Conciliis, & novissime ex Concilio Tridentino (b) perhibente: *Cum decimarum solutio debita sit Deo,*

den Kraut- und Rüben-Zehnten geliefert hat, auf andere Dörfer, welche denselben niemahls abgetragen haben, noch von den Küchen-Zehnt- Früchten auf andere Arten der Früchte, welche dergleichen nicht sind, auszubeden, noch auf andere Mecker, welche man erst neuerlich zum Anbau zubereitet, zu erstrecken.

(y) §. 34.

(z) Apud CABASSUTIIUM *Notit. Ecclesiast. Sac. XV. pag. 604. Propos. 18.*

(a) *De Doctrin. Fidei Lib. II. Art. 3. Cap. 64. & 65.*

(b) *Sess. XXV. de Reformat. Cap. 12. Conferatur Cardinalis BELLARMINIUS de Controvers. Christian. Fidei Tom. II. Lib. I. Cap. 25. qui plura concessit concilia, videlicet Aurelianense I. Matisconense II. Forojuliense, Moguntinum tempore Caroli M. Moguntinum sub Rabano, Moguntinum tempore Regis Arnulphi, Remense tempore Caroli M. Valentini tempore Lotharii, Arelatense IV. Cabilonense II. Metense, Triburienfe, & Lateranense sub Innocentio III. Conferatur pariter SUAREZ de veritate, & statu Religion. Tom. I. Lib. I. Cap. 11. num. 3. qui usque adeo scribit, allatam Catholicorum assertionem de fide esse.*

Deo, & qui eas dare noluerint, aut dantes impediunt, res alienas invadunt. Effatum hocce fortassis dissertator etiam inter larvas referet, quibus fabulatore dissertatore (c) vel maxime capiendi erant Saxones, qui uti omne tributorum genus abhorrebant, ita decimas sub specie tributi sibi præfigurabant. Pol vereor, ne ejusmodi propositiones æque, ac in sacra Constantiensi Synodo WICLEFFI articulis contingit (d) si non hereticæ, ad minimum erroneæ, scandalosæ, piarum aurium offensivæ, temerariæ, & seditiosæ (e) declarandæ veniant.

Inte-

(c) Cit. §. 34. pag. 96. lit. a. Undenam autem hæ larvæ depromptæ sint, mihi hucusque reperire non licuit. Ipsa CAROLI M. verba apud HARTZHEIM *Concil. German. Tom. I. pag. 259.* habent. "Noverint
" omnes Christi fideles, quod Saxones, quos a progenitoribus nostris
" ob suæ pertinaciam perfidiæ semper indomabiles, ipsique Deo, & no-
" bis tam diu rebelles, quousque illius, non nostra virtute ipsos, &
" bellis vicimus, & ad baptismi gratiam Deo annuente perduximus,
" pristinæ libertati donatos, & omni nobis debito censu solutos, pro
" amore illius, qui nobis victoriam contulit, ipsi tributarios, & subju-
" gales devote addiximus, videlicet ut qui nostræ potestatis jugum hæ-
" tenus ferre detractaverunt, victi jam, Deo gratias, & armis, & fide
" Domino, & Salvatori nostro Jesu Christo, & Sacerdotibus ejus, om-
" nium suorum jumentorum, & fructuum, totiusque culturæ decimas,
" ac nutrituræ, divites, & pauperes legaliter constricti persolvant."
Atque ALCUINUS in *Epist. I. ad Aquilam, seu Amonem Antistitem
Salzburgensem* apud PEZ *Theaur. Anecd. Tom. II. Part. I. pag. 4.*
refert: *Decimæ, ut dicitur, Saxonum subverterunt fidem. Ubi itaque ser-
mo de Larvis?*

(d) CABASSUTIUS *cit. loc. pag. 605. in princ.*

(e) Nuperrime etiam JOSEPHUS DE MILLE ANIMABUS in *Litter. Pa-
rænet. ad Eminentiss. ac Celsiss. Archiepiscopum S. R. I. Principem Elec-
torem §. 15.* clarissimum præsidem, nempe Philippum Hedderich hoc
mactavit testimonio: *Sunt enim certæ quædam in ejus pagellis scandalosæ,
tumultuarias, schismaticæ, de hæresi suspectæ, & in Rom. Pontificum con-
temptum conscriptæ propositiones.* NB. Hicce libellus, qui impressus qui-
dem, nondum tamen juris publici est, mihi ante aliquod tempus per
Aquisgranum mittebatur sine additis litteris, sub solo involucro ignotæ
manus inscriptionem, ignotumque sigillum exhibente. Veram autorem
divinare quidem superledeo, sed illi, quiscunque sit, qui mihi impres-
sum seu benevole, seu malevole communicavit, publicas hisce, ac debi-
tas

Interim sanctissimæ Matris ecclesiæ judicio hanc rem unice committo, qui, ut laicus, seu secularis, dominas manus in jura matris injicere nec audeo, nec tento. Iccirco pergam ad alteram, seu minorem dissertatoris propositionem, quæ sic (f) habet. "Potestas ecclesiastica uti ex natura sua, indole, ac fine ad temporalia sese haud extendit; sic neque vi sua subditis, soli in temporalibus imperanti subjectis, talia decimarum onera, quæ speciem tributorum præ se ferunt, poterat imponere, multo minus mediis huic fini proportionatis pollebat ad ejusmodi præcepta executioni demandanda. Quidquid etiam hac in re disposuere Ss. Canones, Pontificumque decreta, non ex legislatoria potestate, sed ex spontanea receptione, Principum voluntate suffulta, suum habuit valorem, Imperatoribus ex singulari in Ecclesiam devotione, prudentique œconomia

D

" nomia

tas persolvo grates. Cum hæc vix absolvisssem, subito obvenit Religions-Journal für das Jahr MDCCLXXXIII. Stuck IV. Art. V. Bl. 368. de libris Romæ Fer. II. die 20. Jan. MDCCLXXXIII. damnatis, proscriptionisque referens: "Philippi Hedderichii M. C. Presbyteri S. Theologiæ Licentiatii &c. Systema, quo, præfatione præmissa, prælectiones suas publicas indicit; Bonnæ Typis Friderich Abshoven in Typographia Elect. Acad. an. 1770. Decret. eod. Sacr. Congr. Indicis. *

" * Dieses zum andernmal zu Rom verbothene System des kanonischen Rechts von dem Herrn P. Hedderich Konventualen, Professor jur. Canon. zu Bonn ist in Deutschland sowohl durch Vorlesungen, als Empfehlungen genugsam bekannt worden.

" Ejusdem Hedderichii Dissertatio juris Ecclesiastici publici de potestate Principis circa ultimas voluntates, ad causas pias, earumque privilegia &c. Bonnæ in Typographia Elect. Academica an. 1779. Decret. eod. Sacr. Congregat. Indic. "

" * Ueber diese auch zum andernmal verdamnte Dissertation, und denen derselben beygefügeten kanonischen Sätzen kann die letzte VII. Beilage zum Rel. Journ. S. 221. nachgesehen werden.

Imposterum itaque non amplius damnabit, qui quater damnatus existit. Nos saltem ejus damnationem flocci pendemus, immo ex secundo capite Legis Aquilæ ad damni injuria dati restitutionem adversus eum quam primum agemus.

(f) Cit. S. 34.

“ nomia hinc inde multum dissimulantibus „. Quicquid etiam clarissimus, si superis placet, præses, nempe *Philippus Hedderich* (g) confarcinavit, nihilominus minor æque, ac major erronea, scandalosa, piarum aurium offensiva, temeraria, seditiosa, schismatica, & hæreseos suspecta (h) mihi videtur. Quid? Annon inter plures alias facta Tridentina Synodus (i) præcipit “ omnibus, cujuscunque gradus, & conditionis sint, ad quos decimarum solutio spectat, ut eas, ad quas de jure tenentur, in posterum Cathedrali, aut quibuscunque aliis Ecclesiis, vel personis, quibus legitime debentur, integre persolvant. Qui vero eas aut subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur, nec ab hoc crimine, nisi plena restitutione secuta, absolvantur „. Annon ergo potestas ecclesiastica pollet mediis licet non temporalibus, tamen spiritualibus jussa & præcepta sua exequendi? Annon ergo Canones, ac Pontificum, Conciliorumque decreta valorem suum consequuntur de potestate legislatoria, quæ si exularet, ecclesia simul careret effectu proprio regendi, subditos moribus, ac legibus instituendi, ministros denominandi, iisque necessaria alimenta suppeditandi, & eo quidem potissimum tempore, quo, ut *HONORIUS AUGUSTODANENSIS* (k) adnotat, a regibus undique impugnabatur, & sic addere liceat, in novissimis diebus iterum impugnabitur. Toto proin pectore pudeat catholicum, nomine saltim tenus S.S. Theologiæ doctorem, sub cujus præsidio ram heterogeneæ defenduntur theses. Pudeat insimul doctorem conclusionis, quæ est: “ Si tanta eorum potestas fuit olim, ut loco decimarum, alium Ecclesiæ Ministros sustentandi modum congruum potuissent substituere, imo & hodie urgente necessitate, aut utilitate reipublicæ teste celeberr. *RIEGGERO* (l) possint: profecto dominis territorialibus denegandum haud videtur, si novales, quarum

(g) In otiosis, atque indigestis *Element. Jur. Canon. Part. I. Sess. I. Cap. I. Tit. II.*, forte etiam damnatis, aut damnandis.

(h) Facile (sic spero) mihi dabunt cordati veniam, si cum Psalmista *Ps. LXVIII. v. 10.* ingenue fassus fuero: *Quoniam Zelus domus tuæ comedit me.*

(i) *Cit. Sess. XXV. de Reformat. Cap. 12.*

(k) *In summa gloria de Apostol. Cap. IV.* apud *PEZ* *vid. Tom. II. Part. I. pag. 168.*

(l) Loco a dissertatore allegato, nimirum *Instit. Jur. Eccles. Part. III. §. 485.-488.* nil omnino hac de re inveniendum.

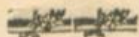
rum modica plerumque portio est, ad sublevanda Reipublicæ onera Camerae suæ intendant vindicare. Hæc quid ego memorem, nisi R. P. GASSMANN (m) nuperrime causam ita perorasse, "Parcere, me iudice, his Phrasibus, majori nominis sui incremento, parcere labori potuisset laudatus P. Professor, profanasque vocum novitates devitare. Trepidat revera timore, ubi timor non est. Eodem, quo olim, Charitatis & Discretionis spiritu, etiamnum animatur Ecclesia: Disciplinæ nervum sicut intendere norunt, ita & haud gravate remittent ii, quos spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam Dei, modo non ficta, sed iusta subfit rigoris relaxandi causa. Non semper arcum tendit APOLLO suum. Id nuper, id hodie, id multoties vidimus, ita, ut dubium esse videatur, an non potius sua indulgentia hinc inde excedant, quam deficient sanctissimi Præsules. Cui ergo bono isthæc inepta chartæ insperfit somnia R. P. HEDDERICH, his præcipue exulceratis temporibus, dum omnes ferme quærunt, quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi; dum refrigescit charitas multorum & turmatim itur ad vitulos aureos? adulari voluit: nihil quæras amplius. Hæc certe, si ulla alia, perniciosissima doctrina est, bonisque moribus summopere inimica, hominibus sua indole ad malum pronis, flebile pandens iter ad interitum. Sic nempe, sic tuba inflatur perfidiæ, sic transgressionibus laxantur habenæ, sic vexillum erigitur effrænatae licentiæ, sic contra Ecclesiam armantur Potestates hujus sæculi, & sensim omne ejusdem sanctionibus subtrahitur obsequium. Non enim major pro una, quam alia quacunque, quæ disciplinam attingit, Ecclesiae lege subvertenda, itare ratio dignoscitur. Et quidem, si, ut in humanis accidere natum est, justissima videantur Domino territoriali tollendi legem motiva, quæ libratis omnibus, ecclesiae apparent nulla & ficta? His uno, alterove verbo addere liceat, disertatorem vilis, atque abjecti animi esse, dum credere sustinet, cameram ad sublevanda reipublicæ onera modica portione magis indigere, quam sacerdotes, ac paræcos. Ergone

D 2

novus

(m) De veter. circa jejum. Ecclesiae disciplin. Cap. III. §. 24. Edit. nov. Quis ergo putes, hirtus ille erit librorum censor? Nonne is, de quo JUVENALIS Sat. II. v. 62. jam tum cecinit:

De nobis post hæc tristis sententia fertur:
Dat veniam corvis, vexat censura columbas.

novus œconomus nondum computavit, quanto majorem camera quandoque portionem lucrifacere posset, si inutilibus, satque non in bonum reipublicæ, sed privatorum, sæpe inutilium terræ ponderum, commodum vergentibus sumptibus parceret. Aut sic dissertatori forte nondum vult usus,

Quem penes arbitrium est, & jus, & norma loquendi (n).

ANTITHESIS LXXV.

Pergit erraticus dissertator deviare, dum pergit (o) scriptitare: “Huic obligationi tum naturali, tum divinæ large satisfecerunt, Imperatores, ac Principes, dum semel præter amplissima bona, possessionesque Ecclesiis collatas, sufficientem clero per decimas opulentissimas illi assignatas tribuerunt sustentationem”. Ergone igitur principes ad procurandam ministris Ecclesiæ sustentationem congruam tum jure naturali, tum jure divino obligantur? Quæso ubi illa lex naturalis, ac divina reperiunda? Ad hæc principes obligantur vel ut imperantes, vel ut principaliora ecclesiæ, cui adhærent, membra, sive, ut hodie dicimus, advocati? Si ut Imperantes; ergo non solum suæ, sed & omnium aliarum ecclesiarum, seu sectarum ministris, qui ipsis subsunt, parentque, congruam sustentationem procurare tenentur. Ergo etiam hodie magnus Turcarum Imperator non solum ecclesiæ catholicæ sacerdotes, sed & Judæorum rabbi, seu rabbinos sustentare teneretur! Bone Deus! Quis olitor unquam est ita opportune loquutus? Sin obligantur, ut nobiliora Ecclesiæ membra, sive advocati; ergo per ingressum, seu transitum ad religionem totum onus principibus imponeretur, & cuncta reliqua ecclesiæ membra, quæ ante ingressum, seu transitum principis ministros suos alere habebant, liberarentur, quantumlibet ministri omnibus aliis membris æque, ac principi inservire pergant. Quæ ratio? Quæ æquitas? An ita unquam obtinuisse legimus? Legimus quidem CONSTANTINUM M. ministris statam portionem ex aëario publico decrevisse, ideoque CECILIANO episcopo Carthagenensi significasse. (p) “Quoniam visum est nobis, per omnes provincias Africae, Numidiæ, & Mauritaniae certis quibusdam legitima-
“mæ

(n) HORATIUS *de art. poet.* v. 72.

(o) §. 35. pag. 98.

(p) Apud EUSEBIUM *Histor. Ecclesiast. Lib. X. Cap. 6.*

mæ & sanctissimæ religionis catholicæ ministris in sumptus com-
 munes aliquid suppeditare, literas ad Vrsum, virum nobilissimum;
 Quæstorem nostrum in Africa, dedi: & ei significavi, ut tria
 millia *φόλις* tuæ gravitati numeranda curaret. Sed & eundem
 pariter decrevisse (q) legimus. " Ac quoniam ipsi Christiani non so-
 lum ea loca, in quæ convenire solent, sed alia etiam habuisse
 cognoscuntur, quæ non privatim ad singulos, sed ad jus totius
 ipsorum communitatis, id est, Christianorum spectabant: singulis
 qui ea possident, mandes velim, ut omnia per legem, quam su-
 pra posuimus, absque ulla controversia Christianis, id est, socie-
 tati ipsorum & conventui reddant. Legimus ab eodem ulterius
 sancitum (r) esse: *Habeat unusquisque licentiam, sanctissimo Catholico ve-
 nerabilique Concilio decedens bonorum, quod optaverit, relinquere.* Legi-
 mus non minus sancitum (s) *Quod si nemo de cognatis supervit, qui ulli
 vel martyrum, vel confessorum, vel exulum, quos diximus, qui ejusmodi
 de causa solum verterint, hæres ratione succedat: ut ecclesia semper cujus-
 que loci hæreditatem adeat, ratum esto.* Legimus a THEODOSIO, &
 VALENTINIANO (t) sancitum. " Si quis Episcopus aut Presby-
 ter, aut Diaconus, aut Diaconissa, aut Subdiaconus, vel cujuslibet
 alterius loci Clericus, aut Monachus, aut mulier, quæ solitariæ
 vitæ dedita est, nullo condito testamento decesserit, nec ei paren-
 tes utriusque sexus, vel liberi, vel si qui agnationis cognationisque
 jure junguntur, vel uxor extiterit, bona, quæ ad eum pertine-
 rint, Sacrosanctæ Ecclesiæ, vel Monasterio, cui fuerat destinatus,
 omnifariam socientur; exceptis iis facultatibus, quas forte cen-
 bus ascripti, vel jure patronatus subjecti, vel Curiali conditioni
 obnoxii, Clerici vel Monachi cujuscunque sexus relinquunt. Le-
 gimus a JUSTINIANO (u) sancitum. " Sive vidua, sive Diaconissa,
 " vel

(q) Apud laudatum EUSEBIUM cit. Lib. X. Cap. 5. De bonis tam mo-
 bilibus, quam immobilibus, queis Ecclesia sub Imperatoribus ethnicis
 gavisa est, egit eruditissimus autor *Del Diritto libero della Chiesa di ac-
 quistare, e di possedere beni temporali si mobili, che stabili Lib. II. Tom. II.
 Part. I. Cap. 2. §. 2.-8.*

(r) L. I. Cod. de Sacros. Eccles.

(s) Apud EUSEBIUM de vita Constant. Lib. II. Cap. 36.

(t) L. I. Cod. Theod. de bonis cleric. & monach. & L. 20. Cod. Justin.
 de Episcopis, & cleric.

(u) L. 13. Cod. de Sacros. Eccles.

“ vel virgo Deo dicata, vel sanctimonialis mulier, sive quocunque
 “ alio nomine religiosi honoris, vel dignitatis foemina nuncupata,
 “ vel testamento, vel codicillo suo, quod tamen alia omni juris ra-
 “ tione munitum sit, Ecclesiae vel martyrio, vel Clero, vel Mona-
 “ chio, vel pauperibus aliquid, vel ex integro vel ex parte, in qua-
 “ cunque re vel specie, crediderit relinquendum, id modis omni-
 “ bus raturum, firmumque consistat: sive hoc institutione, sive sub-
 “ stitutione seu legato aut fideicommissio per universitatem seu spe-
 “ ciali, sive scripta, sive non scripta voluntate fuit derelictum: om-
 “ ni in posterum in hujusmodi negotiis ambiguitate submota. „ Le-
 “ gimus & ab eodem (x) sancitum. “ Hujus autem perpetuae nostrae
 “ legis beneficia eos volumus obtinere, qui in monasterio vel cleri-
 “ catu perseveraverint. Nam si qui eorum, de quibus praesentem
 “ legem posuimus, sanctimonialiam vitam elegerint, ad secularem
 “ autem conversationem postea remeaverint: jubemus omnes eorum
 “ res ad jura ejusdem Ecclesiae vel monasterii, a quo recesserint,
 “ pertinere. „ Haec nempe erant viae, quas quondam principes ad
 “ augendos Ecclesiae redditus iniere. Num successores alias elegerunt?
 Equidem non negavero, a successoribus multa, ac magna Ecclesiae
 collata, & concessa esse. Ast omnem sustentationem congruam ab
 Imperantibus & procuratam, & jure tam naturali, quam divino pro-
 curandam esse, & hodierno die procurari, non nisi plane insulsus,
 atque insipidus imaginabitur. Quot non offendimus Ecclesias, pa-
 roccias, vicarias, monasteria, aliaque beneficia, quae non principibus,
 sed aliis tam ecclesiasticis, quam secularibus & ortum suum, & con-
 servationem in hunc usque diem, & sustentationem debent? Soli
 lucem affundere videretur, quisquis id demonstratum iret. Hinc ex
 falsis praemissis falsa quoque infertur conclusio: Adeoque nil obstat,
 quominus princeps decimas novales ad sublevanda reipublicae onera,
 de cujus commodis quoque clerici, qua cives participant, libere
 justeque vindicet, atque impendat. Falsum est enim, imperantes ad
 procurandam sustentationem naturali, ac divino jure teneri. Falsum
 est, congruam sustentationem a solis imperantibus procuratam esse.
 Falsum est, congruam sustentationem ab Imperantibus hodierno die
 procurari. Ex falsis igitur non nisi falsa, altoque cachinno riden-
 dus est dissertator, qui ad sublevanda reipublicae onera non alia me-
 dia,

(x) L. 56. §. 2. Cod. de Episcopis, & clericis.

dia, quam decimas novales, modicam illam, ut ipſus jam tum faſus eſt, & parœcis jure eccleſiaſtico debitam portionem ſuppeditare novit.

ANTITHESIS LXXVI.

Spreto cachinno pupillans differtator (y) altera vice oclamitat, ſen potius remandit, jus percipiendi decimas ab Imperatoribus olim clero conceſſum non involvere novales hodie oriundas. Eumque in finem invocat SIFRIDUM Moguntinum Archiepiſcopum, qui in conventu Diœceſano jam ſupra (z) laudato petitioni populi ſui ſatiſfecit, & terram illam montofam, quæ in pago *Rudesheim*, & *Ibingen* incultra jacebat, & per omnia ad jurisdictionem Archiepiſcopi, pertinebat, conceſſit, ut eam excolerent, atque in uſum vinearum redigerent, nec non de manſo, qui ſiscalinus dicitur, ſeptem amas vini, de ſingulis aliis manſis carratam vini (a) de jugere, quod majorem fertilitatem haberet, urnam vini (b), & de ſingulis aliis jugeribus, quæ minus valere dignoſcerentur, dimidiam urnam ſingulis annis ſub nomine, & jure decimæ ſolverent. Inde inferri vult, Episcopos Germaniæ novales, atque incultra aliis haud conceſſiſſe vi juris episcopalis, ſeu juris decimandi; ſed vi pleniffimi domini, ac ſuperioritatis territorialis, quatenus aut ipſas novales decimas, aut terras incultras cum dominio illimitato ab Imperatoribus donatas, aut una cum aliis terris cultis in feudum cum banno regio, ac regaliſſibus ſiſci acceperunt. Medius fidius quot partes, tot & cartilagines. Quodnam vel verbum reperire eſt, quod indicet, SIFRIDUM non ut Episcopum, ſed ut dominum territorialem diſpoſuiſſe? Annon diſpoſitionis initium eſt: SIFRIDUS Moguntinus Archiepiſcopus? Annon in contextu eſt: *Statuimus etiam, ut ſi quis hoc pro voluntate ſua ſolvere negligeret, quod ab eo Archiepiſcopus compositionem & ſatiſfactionem exigere & accipere deberet?* Annon ergo SIFRIDUS qua Archiepiſcopus diſpoſuit? Aſt ipſus SIFRIDUS notat, atque exprimit:

quæ-

(y) §. 36.

(z) ANTITHES. XXXVI. pag. 51. num. 12. & apud HARTZHEIM *Concil. Germ. Tom. IV. pag. 610.*

(a) Carrata, vel Carrada eſt dolii vinarii, ſive alterius liquoris ſpecies. DU CANGE in *Gloſſar. voce: Carrata, & Carrada.* Dicitur pariter urna vini. Laudatus DU CANGE voc. Carra vini.

(b) Urna eſt meſſura liquorum. DU CANGE in *Gloſſ. voc. Urna. num. 2.*

quædam terra inculta jacebat, quæ per omnia nostræ jurisdictioni latinebat. Demus, quondam regalium, jurisdictionis, item imperii mixti, & meri appellatione statuum in suis territoriis potestatem designari consuevisse. Num ergo jurisdictionis nomine heic pariter superioritas territorialis designabitur? Qui tum sensus, quive intellectus? Admittamus tamen significationem impropriam. Quid porro? An ipse SIFRIDUS superioritatem territorialem nactus est, anve ejus antecessores, ut episcopi, quos LUDOVICUS I. teste HELMOLDO (c) ut cæteros episcopos, qui propter animarum regimen principes sunt cœli, eosdem & principes regni effecit? An is, ut MASCOVIUS (d) monet, territorium, sive universitatem agrorum cum imperio possedit, anve ejus antecessores? An is ipsas novales decimas, aut terras incultas, nimirum pagum *Rudesheim*, & *Ibingen* cum dominio illimitato ab Imperatoribus donatum, aut una cum aliis terris cultis in feudum cum banno regio, & regalibus fisci accepit, anve ejus antecessores? An populo suo concessit novalium decimas, anve terram montosam, atque incultam? An strictas decimas præscripsit, anve annuam recognitionem, seu canonem? Ipse explicat. "Ut etiam eundem populum nostrum magis benivolum, & promptum ad excolendam terram illam haberemus, indulgimus eis, ut in campo nulla in eos fieret angaria; sed postquam fructus suos collegissent, omnes simul solverent nobis & Successoribus nostris annuatim de mansis & jugeribus, uti prædictum est, sub nomine Decimæ quadraginta carratas vini pontici". Liqueat itaque non strictas decimas, sed annum canonem præscriptum esse, quippe cum quadraginta carattæ vini annuatim, seu singulis annis solvi debeant, si ve magna, sive major, sive maxima vini copia creverit. Demum si etiam SIFRIDUS non qua Episcopus, sed qua dominus territorialis populo suo terram incultam sub hoc pacto concessisset, ut quadraginta carattæ vini sub nomine decimæ quot annis solverentur, num omnes episcopi Germaniæ illum æquis passibus fuerunt secuti? Sic fingat, alios qui fingere fingit.

— — *Hic niger est. Hunc tu Romane caveto* (e)

(c) *Chron. Slavon. Lib. I. Cap. 4. apud LEIBNITIIUM Scriptor. Brunsv. Tom. II. pag. 541.*

(d) *Princip. Jur. Publ. Lib. VI. Cap. I. §. II.*

(e) *HORATIUS Satyr. Lib. I, Satyr. 4. v. 85.*

ANTITHESIS LXXVII.

Cui bono dissertator (f) nunc recoquit, tam ex mente, ac dispositione juris canonici, quam unanimi interpretum sententia jus decimandi simpliciter concessum non involvere novalis? Quis id unquam in dubium vocare ausus est, cum jura aperte negent, occasione decimarum antiquarum usurpandas esse novalis proprie (g) sic dictas, sed parochia addicendas. Sic ante jam tum percepimus, quod, licet (sunt verba VAN ESPEN (b)) perceptio decimarum in aliqua Parochia ab antiquo pertineat ad Capitulum vel Monasterium, nullum tamen jus competat ad *novalia*, sed illa de jure maneant, siue pertineant ad Ecclesiam Parochialem, nisi ostendatur causa *rationabilis*, puta privilegium, aliisque specialis & Canonicus ac rationabilis titulus, quo nominatim perceptio *novalium* Capitulo aut Monasterio sit indulta. Sic quoque percepimus, quod licet decimæ ecclesiæ parochialis ab alia ecclesia præscriptæ fuerint, nihilominus decimæ novalis paræco loci debeantur. Sic tandem percepimus, privilegium, vel infeudationem, aut emphyteusin de decimis concessam laicis, ad novalis non extendendam esse. (i) Quoad decimas enim novalis proprie sic dictas paræcus nititur dispositione juris communis, cui conformiter Concilium Burdigalense de anno MCCLV. (k) statuit: *Volentes igitur præsumptioni Clericorum & laicorum, prout possimus, obviare, & Ecclesiarum indemnitatibus providere; omnibus omnino prohibemus, ne quisquam de cætero, clericus aut laicus, occasione veteris decimæ novalia recipiat; sed ea Parochialibus Ecclesiis, in quibus novalia excreverunt, libere possidenda permittat, usibus Ministrorum Ecclesiæ profutura.*

E

ANTI-

(f) §. 36. pag. 101.

(g) Novale proprie intelligitur ager, de novo ad cultum redactus, de quo non extat memoria, quod aliquando cultus fuisset *Cap. 21. X. de V. S.*

(h) *Jur. Ecclesiast. Univ. Part. II. Tit. XXXIII. Cap. 6. num. 19.*

(i) Conferatur BARTHEL *Opusc. Jurid. Tom. II. Opusc. VII. Sect. VI. §. 1. Assert. 4. & 5.*

(k) *Can. 31. apud laudatum VAN ESPEN cit. Cap. 6. num. 15.*

ANTITHESIS LXXVIII.

Aequi (sic subsomit dissertator (l)) quæ in favorem parochorum in decretalibus intuitu novalium disposita sunt, nunquam in Germania fuerunt recepta, eaque hodie nullatenus observari testantur tot ordinationes provinciales sancitis canonicis e diametro contrariæ. Primam partem quod attinet, provocatur ad *Sacri Romani Imperii Principum, ac Procerum gravamina centum, quæ adversus Sedem Romanam, ac totum Ecclesiasticum Ordinem Oratori Pontificiæ Sanctitatis in Conciliis Germanorum Principum Norembergæ Anno MDXXII. inchoatis, finitis vero XXIII. proposuerant*, vernacule. Des S. Römischen Reichs Stände Beschwerden, so sie gegen den Stuel zu Rom, und den ganzen geistlichen Stande haben der Bapstlichen Heiligkeit Oratoren auff dem Reichstag zu Nürnberg (im 1522. Jahr angefangen, und im 23. Jahr geendet) in gemein übergeben, inter cætera (m) tenoris. "Item etsi laici per multa annorum curricula, de certis eorum prædiis, neque majores, neque exiguas, ut vocant, præstiturint decimas: tamen per ecclesiasticos judices, apud quos iniquis litigant conditionibus, autoritate judiciaria ita eis sit negotium, ut aut petitas judicio decimas, sive quippiam aliud est, quod ab eis exigitur, præstare persolvereque, aut excommunicationis pernam ferre, necessum habeant. Neque hoc temere; Nam etiam si a sententia quantumvis iniqua Romam appellaverint, non eos fugit, quam onerosus atque dispar sit & illic litium eventus". Germanice: So die Lehen viel Jahr von etlichen Güteren kleinen oder grossen Zehnden nicht geben, werden sie an geistlichen Gerichten (da sie kein Gewinn haben) dermassen betragt, daß sie den Zehnden oder anders, von

(l) Cit. pag. 101.

(m) CAP. XLV. apud GOLDAST. Collect. Constit. Imper. Tom. IV. Class. II. pag. 50. SCHILTER de libertat. Ecclesiar. German. Lib. VII. Cap. II. §. 10. pag. 900. Num. LIX. LUNIG. Teutisches Reichs-Archiv PART. GENERAL. Continuat I. pag. 423. & GEORGII Gravamina adversus sedem Roman. Lib. II. Part. II. Sect. II. Cap. 45. pag. 455. Qui ergo impudens dissertator cit. pag. 101. lit. d. substituere aulic hæc verba: Quod a clericis, & parochis petantur decimæ, in quarum possessione nullatenus non fuerunt, vel legitimo jure a secularibus possidentur.

(n) Cap. XLV. apud GOLDAST Reichs-Satzungen und Handlungen Th. II. Bl. 210.

von ihnen gefordert, geben, oder den Bann leiden müssen: In Betrachtung ob sie gleich von einer bösen Urtheiligen Rom appellirten, wie Schwere und ungleichen Austrag daselbst überkommen. Amabo, quid heic de decimis novalibus, quidve de abrogatione, seu derogatione juris Canonici? Ad hæc quem illa gravamina effectum sortita sunt? Imprimis teste STRUVIO (o) nihilominus, seu gravaminibus haud attentis Concordata Nationis Germanicæ invaluerunt. Dein etiam gravamina vel nihil, vel parum profecisse Recessus Imperii de anno MDXXIV. (p) hisce docet: Es sollen auch die Beschwerung teutscher Nation von den weltlichen Fürsten und Ständen wider den Stuhl zu Rom auf nechsthin gehaltenem Reichstag angezeigt, und dann der weltlichen Beschwerung wider die Geistlichen, den Râthen und Versohnen, so von Churfürsten, Fürsten, und Ständen, wie obgemelt, verordnet, auch zu berathschlagen, zu ermesen, und mit sampt ihrem Gutbedüncken, wie dieselbe auff leidliche Bahn gericht und gebracht möchten werden, auff künftiger gemeiner des Reichs Versammlung vns oder vnserm Stadthalter, Churfürsten, Fürsten, vnd Ständen, fürbracht, vnnnd in solchem fürter die Notdurfft bedacht vnd beschloffen werden. Immo postquam referente GEORGII (q) eadem gravamina a Itatibus Protestantibus Imperatori Placentiæ anno MDXXIX. altera vice exhibita sunt, & altera vice in Comitiis Augustæ Vindelicorum anno MDXXX. habitis (r) conclusum fuit: Als auch teutscher Nation Beschwerden, so sie gegen dem Stul zu Rom vns auff dem Reichstag zu Wormbs fürbracht, folgendts zu gehaltenen Reichstagen zu Nürnberg vnd Speyer, davon auch Anregung beschehen, jeso allhie durch Churfürsten, Fürsten, vnnnd gemeine Stände des Reichs vns wiederumb in Schrifften vberlieffert worden, mit vnderthânigster Bitt, solche Beschwerden an Päpstlicher Heiligkeit Legaten, so jeso allhie, gelangen zu lassen; vnd darauff zu handeln, vnnnd Wege zu suchen,

E 2

(o) In Corp. Jur. Publ. Cap. XI. §. 16.

(p) §. 29.

(q) Lit. Lib. II. Part. III. Cap. 3. §. 1. pag. 509. Qua ergo fronte protervus dissertator cit. pag. 101. lit. d. dissertare audeat, gravamina illa jam ante Lutheri tempora fuisse exhibita. Num eum fugit, Lutherum jam tum anno MDXX. a Pontifice, atque anno MDXXI. in Conciliis Wormatiensibus ut hæreticum condemnatum fuisse? Vid. illustris Dominus DE MOSER in Teutschen Staats Rechte Th. I. Buch I. Cap.

7. §. 4.

(r) R. I. de anno 1530. §. 132.

suchen, damit dieselbe uns fürbrachte Beschwerden abgewendt werden möchten. Demnach haben wir Päpstlicher Heiligkeit Legaten dieselben Beschwerden thun fürhalten, und darauff durch unsere, der Churfürsten, Fürsten und Stände, darzu besondere verordnete Råth, mit ihm deshalb Handlung sùrgenommen. Als er aber sich hören und vernemmen lassen, daß in denselbigen Beschwerden etliche Artickel begrieffen, die in seinem Gewalt nicht stünden, mit Anzeigung seines Bedenckens vñnd gutwilligen Erbittens ꝛc. Also, daß diesmal nichts fruchtbars noch endlichs, auff solcher gemeiner Stånd Begehren, hat gehandelt werden mögen: So haben wir uns der Sachen zu gutem vñnd Förderung gnädig vñnderfangen vñnd bewilligt, durch vnsern Oratoren, bey Päpstlicher Heiligkeit mit allem höchsten Fleiß zu handeln, vñnd die Sache dahin zu fördern, damit solche Beschwerden abgestellt, vñnd dieser vnser Nation, in solchem ihrem billigen Begehren statt gegeben werde. Tacebo jam gravamina illa, ut nonnulli (s) tuentur, plurima ex parte esse conficta.

ANTITHESIS LXXIX.

Quoad alteram partem negandum quidem non est, dari constitutiones provinciales, sive, ut vocant, statuta, videlicet Austriae superioris, atque inferioris, Carinthiae, Bavariae, & Wittenbergae, quae juri Canonico derogant, & decimas novales vel decimatori ordinario, cui decimae antiquae debentur, addicunt, vel possessores terrarum, de quibus decimae nunquam datae sunt, solutione novalium plane liberant. Num autem haecce statuta etiam testificantur, ea quae in favorem paræcorum in Decretalibus intuitu novalium disposita sunt, nunquam in Germania recepta fuisse, atque hodie in nulla Germaniae parte observari? Quis affirmaverit, maxime cum dicta statuta nullam Juris Canonici mentionem faciant: adeoque neque expresse, neque explicite, sed tantum tacite, atque implicite eidem derogent? Ad haec: annon Decretales generaliter in Germania fuerunt receptae? Nemo inficiabitur. Qui ergo hanc, vel illam decretalem in specie hæud receptam, sed exceptam esse contendit, eo plenior adferre habet probationem, quo major, & fortior praesumptio, nec non plures, quos supra laudavimus, testes omni exceptione majores illi resistunt. Cæterum an ejusmodi statuta etiam in foro interno

(s) SCHWARTZ Colleg. Histor. Part. VI. Quaest. VIII. S. 3. pag. 459. Et seq.

interno subsistant, ac valeant, curiosius non disquiram, sed lubentissime tradam theologis, ac canonistis, qui (†) saltem prægnantes dubitandi rationes suppeditare non prætermittunt.

ANTITHESIS LXXX.

Nunc ocius adeste proceres. En incedit novalium decimator in dominum mutatus territorialem. Quis est iste dominus territorialis? Vel catholicus, vel Augustanæ Confessioni addictus? Si Augustanæ Confessioni addictus, plures præsto sunt, qui præstolari fatagunt. Quo jam tum a disertore (u) non ut Augustanæ confessioni addictos, sed ut testes generales vaferrime in medium allatos prætereamus, Tubingensibus (x) hoc inservire lubet modo: Dieser Satz ist

(†) Vid. BARBOSA in *Collectan. in Cap. 7. X. de præscript. & GONZALEZ TELLEZ in Comment. in Cap. 7. X. de præscript. & Cap. 19. X. de decimis.*

(u) *Cap. II. §. 13. pag. 42. lit. e. & §. 37. pag. 103. lit. b.*

(x) Apud CRAMERUM *Observat. Tom. II. Part. 1. Obs. 478. §. 3.* Idem pariter BUCKISCH *Observ. in Instrum. Pac. Osnabrugo-Westph. Observ. 136.* hisce observavit: "Decantata est quaestio de decimis ex agris novalibus, ad quos hæc pertineant? Et distinguendum videtur inter jus "Canonicum & Jura consuetudinaria: Jure communi Canonico decimæ "novalium, si ager intra Parochiam aliquam situs sit, ad Ecclesiam Parochialem, si extra eam, ad Ecclesiam Episcopalem, vel Episcopum "ipsum spectant, *cap. 29. d. Decim. Et cap. 13. eod.* De consuetudine "vero, in terris Protestantium, vigore superioritatis territorialis, ad "Principes Imperii pertinent, quia loca deserta & nunquam culta, ut "vacantia, Principum sunt „. Sic non minus Moguntini apud FABRUM *Europäischer Staats-Congley Th. LIX. Pl. 311.* responderunt: "Aldie- "weilen aber primo in statibus Protestantium in dem H. Röm. Reich re- "ceptior sententia dahin gehet,

Cit. Springius p. 214.

Additionator ad WERNDE de decimis p. 580.

daß die Novalia so wohl nach denen Constitutionibus Imperii absonderlich post pacem Monasteriensem, als auch der allgemeinen Observanz, wie solche dann in dem Herzogthum Zweybrücken deutlich genug diesfalls zu ersehen, denen Dominis territorialibus respectu der ihnen unterworfenen Geistlichkeit und milden Stiftungen zukommen, als finden wir Seine Hochfürstliche Durchlaucht in jure percipiendi Decimas Novalium wohl fundirt,

ist zwar juxta Canonica jura nicht zu vertheidigen, sondern nach selbigem gebühren die Novalia der Parochiæ loci c. 29. §. 13. X. de decimis. Gleichwie aber bereits auf dem Reichstage zu Nürnberg anno 1522. die teutsche Reichs-Stände über die Erhöhung der Zehend-Abgaben in Centum Gravaminibus Nationis Germanicæ Gravam 61. Quomodo novæ per violentiam instituantur Decimarum præstationes sich beschwehreten juxta SCHILTERUM de libertate Eccles. German. Lib. 7. Cap. 2. pag. m. 901. Also wurde in dem Religions Frieden de anno 1555. §. 21. verordnet: daß einem jeden Stand, unter dem die Zehnden gelegen, an denselbigen Gütteren seine Weltliche Obrigkeit, Recht und Gerechtigkeit, so er vor Anfang dieses Streits daran gehabt, vorbehalten seyn solle. Und nach dieser Zeit ist communis opinio Doctorum Evangelicorum gewesen, daß die Decimæ Novales nicht der Geistlichkeit, sondern denen Landesherren vi superioritatis Territorialis, oder wie einige reden, vi juris Episcopalis zustünden. Haud tamen sic omnes Augustanæ confessioni addicti. Ministrare enim recusant maxime JUSTUS HENNINGIUS BOEHMER (y) nec non DAVID GEORGIUS STRUBEN (z)

dirt, folglichen nicht absehen können, wie sich das Reformirte Ober-Consistorium zu Zweybrücken, als welches Seiner Hochfürstlichen Durchlaucht als Domino territorii, so wohl secundum Pacem Religiosam, als mentionirten Mönsterischen Frieden ganz subiect, dargegen weigern könne, wobei wir pro secundo nicht zuerinnert lassen können, daß obgleich

Cit. Springius p. 222.

seine Meinung contra dictum D. Schmidt ex ordinatione Bavaricæ Ducis als eines Catholischen Stands so gar zu behaupten scheint, solches jedoch eine ganz andere Bewandnis habe, indem solthane Ordination in immemoriali consuetudine suffulta præsumptive privilegio S.S. Pontificum sich gründet.

P. Friderich p. 179. n. 389.

welches aber von denen Herren Protestanten nicht angenommen, sondern wie oben erwehnet, aus anderen Principiis, daß nemlich die novalia Domino territorii zustehen, behauptet wird, und dießfalls an die canonische Principia sich nicht binden.

(y) In Jur. Ecclesiast. Protest. Tom. III. L. III. Tit. 30. §. 64. ubi tandem concludit: " Quod si vero quis existimaverit, decimis non eximenda novalia, cujus rei tamen nulla nos urget necessitas, cum hi facilius tolli, quam tributa queant, immunitasque ab his demum noceat reipublicæ, non item ab aliis: ne sic quidem præcise principi præstandæ, sed potius parochis vel pastoribus. Id quod facile ex hypothese"

(2) eruditiores Germaniæ Jureconfulti. Hanc quidem litem ego, ut Catholicus meam non fecero, interim tamen nullus capio, qui ex Pace Religioſa erui velit, decimas novalium domino territoriali deberi. Etenim Pax Religioſa generaliter tantum conſtituit, quid circa reditus bonorum eccleſiaſticorum tam intuitu Catholicorum, quam Auguſtanæ confeſſioni addictorum Statuum obrinere debeat. Quid ergo obrinere debet? En ipſa verba ſupra (a) jam tum relata.

„So ſoll doch einem jeden Stand, unter den die Renth, Zinß, Gülte, Zehn

„potheſi advertantium colligi poteſt, Qui decimas novalium neceſſarias eſſe credunt, fundamentum neceſſitatis aliunde, quam ex *jure canonico*, trahere nequeunt, quod eas parochis vel episcopis assignat. Neque enim *jus territoriale*, ut dictum, illas præciſe fundis imponit, lege provinciali ceſſante, neque ulla alia juris neceſſitas. Si ergo præciſe præſtandæ, præſtent eccleſiaſtiis parochialibus, quibus Judice BRUN- NEMANNO *lib. 2. jur. eccl. c. 7. §. 18.* vix commodius quam ex iis proſpici poteſt „

(2) Neben-Stunden Th. V. Abh. XXXV. §. 10. und Th. VI. Abh. XXXV. §. 65.

(a) ANTITHES. XXII. Idem etiam in *Instrumento Pacis Caſareo-Suevico art. V. §. 45.* repetitum, propterea tamen non omne dubium ſublaturum eſt, prout HENNIGES in *Meditat. ad Inſtrum. Pac. Caſareo-Suev. art. V. §. 45. pag. 684. lit. e.* ita teſtatur: „Cum in pace religioſa nullius certi temporis, aut termini mentio fiat, ex quo jura ſtatuum utriusque religionis in cauſis redituum definiuntur. Hoc vero loco, ubi de Catholicis proprie ſermo eſt, omnis hæc res ad diſpoſitionem pacis religioſæ ſimpliciter remittitur, inde dubium enatum, & in Comitibus ſuperioribus, inter quatuor illa præcipua quarto loco propoſitum fuit, an proventus ex locis Evangelicæ dititionis Monafteriis Catholicorum olim debiti, ſed anno 1624. ad patrimonium principis territorii redacti, hoc anno, ejuſque uſu non obſtante, Monafteriis illis Pontificiis nihilominus in poſterum ſolvendi ſint? vel annon potius, ex poſſeſſione perceptionis dicto anno habita, eos Princeps retinere ſibi que habere poſſit? Quæſtio proſecto anceps & dubia, ſi uſpiam alia. Nos tamen nihil ambigimus, quin poſterius & aequitati & menti paciſcentium maxime conſentaneum ſit „ Per parentheſin addere liceat hæc BURGOLDENSIS *Discurs. ad Inſtrum. Pac. Osnabrugo-Monaſt. Part. II. Diſc. 16. p. m. 144.* verba: „Imo ſuperiori ſeculo, ſcilicet decimo ſexto occupatis bonis eccleſiaſticis, poſt ſacram illam valde opimam meſſem multæ decimæ in ſicum atque æraria redactæ, quod ipſum an in foro poli & conſcientiæ excuſari poſſit, in noviſſimo ju-

„ dicio

Zehnden, oder Güter gelegen, an denselbigen Güterem, seine weltliche Obrigkeit, Recht und Gerechtigkeit, so er vor Anfang dieses Stritts in der Religion daran gehabt, und im Brauch gewesen, vorbehalten, und dadurch denselbigen nichts benommen seyn. Ex his, quæso, quis ratione prædictus colliger, novalium decimas domino territoriali deberi? Ita si forer, cui bono Pax Westphalica (b) sancivit: *Inter cæteros status Imperii & subditos (c) id juris esto, quod jus commune vel cujusque loci consuetudo & observantia de Decimis ex bonis novalibus constituunt, aut præpactiones voluntarias conventum est?* Si igitur in definiendis controversiis, quæ in ejusmodi causis inter Imperii status, & subditos oriuntur, ad jus commune (d), ac cujusque loci consuetudinem, atque obser-

- “ dicio Præses Christus, servator noster, discutiet... Conferatur simul BUCKISCH *cit. loc. Observ. 132.* nec non GUNDLING *Im vollständigen Discours über den Westphälischen Frieden Art. V. §. 45.*
- (b) *Instrum. Pac. Casareo-Suec Art. V. §. 47.*
- (c) De his verbis laudatus HENNIGES *cit. §. 47. pag. 701. lit. r.* Commentatur. “ Quid autem hoc sibi vult, *inter cæteros STATUS?* Cum de Statibus omnino nihil adhuc conventum reperiatur, quantum quidem ad jus decimandi e bonis novalibus attinet, sed lex saltem fundationum causam in præcedentibus egerit, nec aliter quam ratione juris decimandi alieno in territorio. Religio mihi est, Paciscentes hic inconsiderantæ arguere. Non procul tamen ab est, quin dixerim, rectius facturos fuisse, si vocem *cæteros*, omisissent, oratione sic instituta. *Inter Status Imperii & subditos.* Nisi forsan magis placeat hæc ratio connexionis, quia inter fundationes, quarum hic generatim fit mentio, immediatæ etiam esse possunt; quæ sunt Status Imperii; Itaque hic de Statibus *cæteris*, qui non sunt ecclesiastici, atque adeo incapaces fundationum, statui. Sed neque hæc explicatio suis caret difficultatibus; non modo enim grave est, hanc differentiam, lege tam obscure loquente, inter status Ecclesiasticos & seculares facere; sed & illud obstat, quod jam supra paragraphis 25. & 26. expositum inveniatur, quid Statibus tam Evangelicis, quam Catholicis competat, qui fundationes possident, sive illæ de territorio, sive in territorio fuerint.
- “ Mallem ego itaque omnino, si modo liceret, loco verborum, *inter cæteros status Imperii & subditos*, substituere, *de cætero inter status Imperii & subditos &c.* Sed hæc conjectura est, de qua liberum cuique judicium relinquo... ”
- (d) “ Tam civile (subnotat HENNIGES *cit. §. 47. pag. 702. lit. s.*) quam Canonicum. Nam hujus etiam non parva est auctoritas in questione ” de

observantiam, nec non ad pactiones voluntarias (e) recurrendum erit, quo juris colore defendi poterit, novalium decimas domino territoriali Augustanæ Confessioni addicto competere? Hæc per transennam.

ANTITHESIS LXXXI.

Sin dominus territorialis existat Catholicus, paucissimos numerabis Catholicos novatores, atque assentatores, qui Augustanæ confessioni addictorum doctrinam, & principia adoptarint. Cum pusillo hocce grege se sociare maluit non quodam assentationis, aut novitatis studio, sed solo veritatis amore, jurisque dictamine impulsus dissertator Præside Philippo Hedderich Min. Conv. Presbytero, Ss. Theologiæ Doctore, Ss. Can. in Academia Electorali Bonnensi Professore publico & ordinario, Consilii Electoralis Academici, ac Collegii juridici Assessore, Eminentissimi Principis Archiepiscopi Electoris Colonienfis Consiliario Ecclesiastico actuali, nec non per Archidœcesin Coloniensem librorum censore, jam quater Romæ damnato intrepide, ac publice propugnans (f) "quod, sicuti olim liberum fuisset Regibus, ac Imperatoribus suo Fisco vindicare novales: ita nihil obstat, quominus Status Imperii, singuli suis in territoriis eadem arario, aut Cameræ suæ jubeant pensitari". Quid, si antecedens negetur, quænam suppetit probatio? Aut forte probationem suppeditabit LEHMANNUS non tantum scribens (g): Das ander Gesall der Kirchen ist der zehnde Theil aller Frucht, so der Boden ertragen. Was den Zehenden belangt, hat man in etlichen Orten aus einer gewissen Markung oder Refier denselben von allerhand Früchten zu der Eleisey und Priester Unterhalt, so wohl in Städten, als Flecken und Dörfern schaffren gelieffert, und haben die Könige auf der Bischöfe Ansuchen und Wegweisung der Mosaischen Gesalz ernst und streng darob gehalten, wer sich hierin saumig, fahrlässig oder ungehorsam erzeigt, der hat nicht allein der Kirchen Busz auf sich geladen, daß er von der Gemeinde ausgeschlossen worden, sondern auch des Grafen oder Gerichts-Straf verwürckt, die

F et

" de jure decimandi e bonis novalibus; Imo fere unica, cum jus civile non adeo multa de decimis novalibus habeat ...
(e) " Oportet autem (ait HENNIGES cit. §. 47. lit. u.) pactiones esse voluntarias, ut omnis vis vel coactio metusve absit, quibus aut viciari
(f) " pacta solent, aut exceptione elidi."
(g) Cit. §. 37. pag. 103.
(g) Speyrischer Chronick Buch II. Cap. XXXV. Bl. 119.

er dann unnachlässig bey Leibs Straf müssen zahlen, und daneben den Zehnden der Kirchen reichen, verum etiam addens (b) der Kaufmannschaft, und Handthierung, seynd die Befreyte obgelegen, und vermög der Rechtschuldig gewest, von ihrer Kaufmannschaft den Zehnden der Geistlichkeit zu leisten, nicht weniger als die, so mit dem Feldbau umgangen. Ad hæc an omne, quod olim obtinebat, hodie etiam obrinet, atque obtinere debet? Olim nondum extabat Decretum, & Decretales. Ergo neque etiam hodie? Olim Jus Canonicum æque, ac Romanum in Germania nondum recepta erant. Ergo neque etiam hodie? Olim Capitulatio Imperatoriam Majestatem haud multum coarctabat. Ergo neque etiam hodie? Olim Augustana confessio Imperatori, atque Imperio nondum exhibita erat. Ergo neque etiam hodie? Olim Pax Religiosa, ac Westphalica Catholicos, nempe Germanos, nondum ligabat. Ergo neque etiam hodie? Post Pacem Religiosam, ac Westphalicam Augustanæ confessioni addicti, non tamen ad unum omnes docere incæperunt, novalium decimas dominis territorialibus Augustanæ confessioni addictis vi superioritatis territorialis, vel vi juris Episcopalis competere. Ergo & hodie Catholici idem dogma recipere, æquisque passibus sequi habent?

ANTITHESIS LXXXII.

Nihilominus audax differrator (i) usque adeo sic inturgescit. "Ac
 " quidem si de locis simpliciter incultis, ac desertis quæstio sit, ne-
 " mo vix ICrorum, utut decimatoribus ecclesiasticis addictorum tam
 " pertinax erit, qui hanc Principi potestatem ex his incultis autho-
 " ritate ipsius sola cultivatis decimas exigendi ausit disputare. Tam
 " enim ex principiis juris publici universalis, quam legibus Imperii
 " Germanici, multarum regionum constitutionibus particularibus,
 " imo ex ipso jure Romano, in Germania recepto, certum est,
 " ejusmodi inculta in illimitato solius Principis dominio esse ac po-
 " testate „ Quid tot ac tanta? Quis unquam in dubium vocavit, ea
 " quæ in subditorum, sive singulorum, sive universitatis proprietatem
 " non venerunt, ad rem publicam pertinere? Quis in dubium voca-
 " vit, ita penes imperantem esse, an singulos ad promiscuum, & com-
 " munem harum rerum usum adhuc admittere (k) an eosdem ab illo
 " ex-

(h) Buch II. Cap. XIX. Bl. 77.

(i) Cit. §. 37.

(k) Quamdiu (ita JUSTUS HENNINGIUS BOEHMER in *Introd. in Jus*)

excludere, & res illas in usus publicos convertere velit? Quis in dubium vocavit, penes imperantem esse, an uni alterive subdito rem, seu locum quendam incultum (l) sive, ut THEODOSIUS, & VALENTINIANUS (m) ajunt, fundum patrimoniale (n) sterilem sub certi canonis pollicitatione dare velit vectigalem contractu perpetuario, libellario, censuali, emphyteutico, vel alio cujuscunque generis? Juvat heic antestari CHOPPINUM (o) varios, ac multiplices priscorum

Jus Public. Univers. Part. Spec. Lib. II. Cap. X. §. 8. lit. bi admonet imperans, quæ extra singulorum proprietatem in territoriis reperiuntur, sibi soli ad reipubl. usibus non adscripsit, *communia* vocantur, & singulorum usibus patent, uti multis locis adhuc sunt lapidinarum ingentes, sylvæ latissimæ &c. & hoc intuitu *nullius* dicuntur h. e. non sunt in *privatorum* bonis, & sic nullius non *absolute*, sed *relative* vocantur; cum alias omnino reipubl. sint.

(l) Locus alius est incultus, alius desertus, alius derelictus. Incultus ut supra ANTITH. LXXVII. lit. b. audivimus, est ager de novo ad cultum redactus, de quo non extat memoria, quod aliquando cultus fuerit. Desertus est, quem dominus colere cessat, quemque intra biennium restituit primitus, quæ expensa constiterit, ad jus suum revocare potest, ita tamen, ut si biennii fuerit tempus emensum, omnis possessionis, & domini cariturus sit jure, qui siluit. *L. 8. Cod. de omni agro des.* Pro derelicto autem habetur, quod dominus ea mente abjecit, ut id rerum suarum esse nolit, ideoque statim dominus esse desinit. §. XLVII. *Instit. de R. D.*

(m) *Novell. Tit. XXXIII. in Cod. Theod. curante SICHARDO.* Lugduni MDXCIII.

(n) Fundorum patrimonialium (ut verbis PEREZII in *Prælect. in Cod. Lib. XI. Tit. 61. num. 3. utar.*) triplex erat conditio: alii colendi dabantur, ad modicum tempus; & tunc pleno jure remanebant Reipublicæ; aut transferebantur in privatos, jure privato & salvo canone; aut dabantur jure emphyteutico, in perpetuam emphyteusim; steriles præfertim agri, & inculti, ut fertiliores redderentur. Nam respublica aut Princeps paucos agros sibi reservabat. *Tacit. l. 4. ann. Rari per Italiani Cæsaris agri*, ut eo magis cives agriculturæ studerent, ex qua summum commodum: Verum non comprehensis iis fundis, qui simpliciter vocabantur, erant duplicis generis fundi patrimoniales, alii *juris emphyteutici*, similes fere privatæ emphyteusi, nisi quod fisco in suas emphyteuses potius jus haberet. Alii *juris privati*, similes privatorum agris, qui tantum tributum pendebant; sed illud quandoque majus, quod fisco dabatur, a quo subinde etiam privati emebant dominium istorum fundorum salvo canone, quandoque dempto canone; & tunc non differebant ab agris privatis.

(o) *De domanis Franc. Lib. III. Tit. 18. num. 5.*

corum usus in colendo, & agro prius inculto exercendo hisce re-
 censentem. "Si Byzantium mores spectaveris, intelliges eos præ-
 dia publica sub pensione quibusdam addixisse, Τα μὲν χάρτια,
 " χρονον τινα, τὰ δὲ ἀχάρτια, ἀνυδάς. Teste Aristotele Lib. 2. Oeco-
 " nomicῶν. Romanorum publici agri a decumanis inarabantur, ex
 " eo dictis, qua frumenti decumas solvebant. Sic antiqua Hieronis,
 " & Romanorum lege, ficuli agri decumani erant: hoc est, deci-
 " mam pensabant: cui colligendæ qui præerat, Decumanus voca-
 " batur. Inde Siciliam, M. Cato Cellam penuariam Reipubl. Ro-
 " manæ appellabat, nutricem plebis, fructuosamque Provinciam. In
 " Hispania nec non Vicesimæ frumenti exigebantur. De qua Vice-
 " sima legere est apud Livium, P. Licinio, & C. Cassio COSS. anno
 " Urbis. 582. Pars autem agrorum Reipubl. pascuis publicis servata
 " est. Scriptura, vectigal erat, quod pendebatur ab iis, qui sylvis &
 " pascuis publicis fruebantur: Ut in Italia, Sylva Scantia, & Salyc-
 " tis ad Minturnas. Cujus rei Appianum ciemus auctorem Lib. 1.
 " bell. Civil. Idem scribit, decimam fructuum partem Reipub. exol-
 " vi solitam, pro vectigali eorum agrorum, qui deserti ad cultu-
 " ram redigerentur. Cæsarum vero temporibus, aliæ usitatæ sunt
 " contractuum formulæ in prædio novali, ut rite excoleretur con-
 " cedendo, . Licet ergo ejusmodi subditi imperanti decumas, seu
 " decimas loco annuæ pensionis, seu canonis, seu census, seu merce-
 " dis solvant, quid verat, quominus & decimas ecclesiasticas dent pa-
 " rocho, quippe qui teste SÖLL (p) novalium decimas jure petit, ita
 " ut specificationem fundi, pro nova cultura designati, suis expensis
 " describendam, exigere queat. Aut forte duplices decimæ solvendæ
 " non sunt, ne alioquin imperanti minus solvatur? Aut annon plurimi
 " subditi, ut agrorum cultorum domini, solvunt imperanti tributum,
 " seu vectigal, sive onera publica, simul & parochæ decimas? Annon
 " plurimi coloni, ut agrorum cultorum conductores, solvunt & impe-
 " ranti tributum, & domino, seu possessori fundi mercedem, sive an-
 " num canonem, & parochæ decimas? Quid pluribus? Ubi jus Ca-
 " nonicum receptum est, ibi quoque locum incultum sive in feudum,
 " sive in emphyteusin, sive alio modo tam concedens, quam accipiens
 " juri se conformare, atque ita agere habent, ut cuncta præscripta de-
 " bita reddi valeant.

Reliqua typographi aliis jam curis impediti ergo sequenti reservantor
 SPECIMINI.